Robert Louis Stevenson

Dr. Jekyll és Mr. Hyde

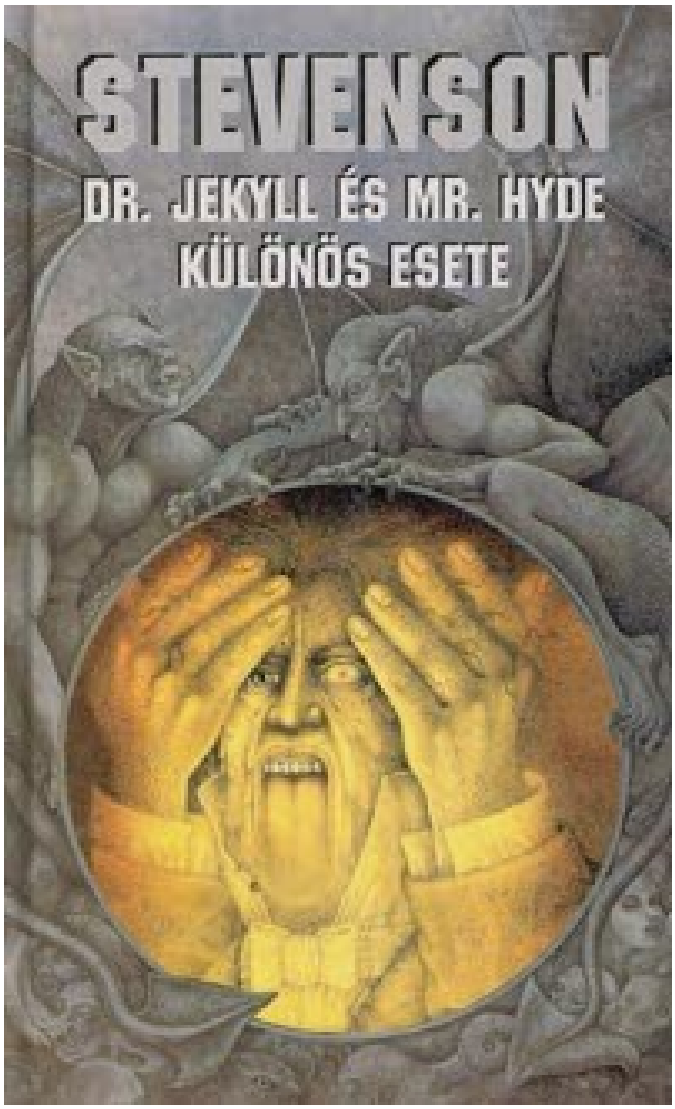

I. A KAPU TÖRTÉNETE

Utterson ügyvéd zord férfiú volt, ábrázatát sohasem derítette fel mosolygás: beszéde hideg, szófukar, akadozó; az érzelmek terén nehézkes, szikár volt, magas, poros, rideg – és valahogy mégis szeretetre méltó. Baráti körben, meg ha ízlett neki a bor, valami mélyen emberi sugárzott a szeméből; ami persze sohasem talált utat a beszédében, de viszont nemcsak ebéd utáni ábrázatának hallgatag jelrendszerében szólalt meg, hanem sokkal gyakrabban és hangosabban élete cselekedeteiben. Szigorú volt önmagával szemben: gint ivott, ha egyedül volt, hogy elfojtsa magában a borfélék kedvelését; és noha kedvelte a színházat, húsz esztendeje egynek sem lépte át a küszöbét. Hanem mások iránt szívélyes türelemmel viseltetett, néha szinte irigyen csodálta a rossz tetteikben megnyilvánuló nagy szellemi képességeket; és ha valaki bajba jutott, Utterson inkább hajlott a segítségre, mint a kárhoztatásra.

– Hajlok a Káin eretnekségére – ez volt furcsa szavajárása, engedem, hadd menjen pokolba a testvérem a maga útján.

Ebben a minőségében gyakran volt az a sorsa, hogy ő legyen az utolsó tisztességes ismerős, az utolsó jó tanácsadó tönkrejutott emberek életében. S ha ilyen ember fordul meg nála, soha a változás árnyékát sem vehette észre Utterson úr viselkedésében.

Ez különben aligha esett nehezére az ügyvédnek, hiszen mindig a lehető legtartózkodóbb volt, s még barátságot is, mintha csak hasonló kölcsönös béketűrés alapján kötött volna. A szerény embernek jellemző vonása, hogy készen fogadja el baráti körét úgy, ahogy az alkalom hozza, – s ezt az utat követte az ügyvéd is. Barátai vagy a rokonságból kerültek ki, vagy legrégibb ismerőseiből; érzelmeit, akár a repkényt, az idő növelte, tekintet nélkül arra, méltó tárgyra találtak-e. Bizonyára ez magyarázza meg, hogy olyan szoros kötelékek fűzték Richard Enfieldhez, távoli rokonához, akit jól ismertek az egész városban. Sokan törték azon a fejüket, mit láthat egymásban ez a két ember, és micsoda közös témákat találhatnak. Akik találkoztak velük vasárnapi sétáik közben, azt beszélték, hogy egyik sem szól egy szót sem, rendkívül unalmas arcot vágnak, és szemmel látható megkönnyebbüléssel üdvözlik egy barát megjelenését. Mindazonáltal a két férfiú igen nagy becsben tartotta e kirándulásokat, minden hetük legfőbb gyönyörűségét, és nemcsak hogy visszautasítottak minden másfajta szórakozó

alkalmat, de hivatalos dolgaikat is elmulasztották, hogy sétáikat zavartalanul élvezhessék:

Egy ilyen kóborlás közben történt, hogy útjuk London egy forgalmas negyedének valami mellékutcájába vitte őket. Az utca keskeny, és mint mondani szokás, nyugalmas volt, de hétköznapokon nyüzsgő élet folyt ott. Úgy látszott, a lakóinak mind jó sora lehet, de versengve remélik, hogy még jobb is lesz, s a nyereségük fölöslegét cifraságra költik. Úgy, hogy az egész utcán végig hívogató külsővel húzódtak a kirakatok, mint megannyi mosolygós boltosné. Még vasárnap is, mikor az utca eltakarta legtarkább szépségeit, és kicsiny a forgalom, – úgy ragyogott szennyes környezetében, mint erdőben a tűz; és frissen mázolt spalettáival, fényes rézkilincseivel, általános tisztaságával és vidám kedvével azonnal megfogta és gyönyörködtette a járókelő szemét.

Két kapuval túl az egyik sarkon, kelet felé a baloldalon, a házak vonalát megtörte egy udvar bejárata; s éppen ezen a ponton egy sötét háztömb tolta elé ormát az utca fölött. Egyemeletes ház volt; ablak nem látszott rajta, csak egy kapu a földszinten és színehagyott falú vak homlokzat az emeleten; a ház képe régi elhanyagoltság szennyes nyomait mutatta. Kapuja, mely sem csengettyűvel, sem kopogtatóval nem volt felszerelve, felpattogzott és mocskos volt. Csavargók húzódtak meg a fülkében, és gyufát gyújtottak a deszkákon; gyerekek játszóhelye volt a lépcső; iskolásfiúk a szegélyen próbálták ki zsebkésüket, és emberemlékezet óta senki sem jelent meg; hogy elkergesse ezeket a hívatlan vendégeket, vagy helyrehozza pusztításukat.

Enfield és az ügyvéd a túlsó oldalán jártak a mellékutcának, de mikor a bejárattal szembe kerültek, az előbbi fölemelte sétabotját, és odamutatott.

– Észrevette-e valaha ezt a kaput? – kérdezte, s barátja igenlő válaszára hozzátette: – Igen különös történettel kapcsolódik össze az emlékezetemben.

– Igazán? – szólt Utterson kissé megváltozott hangon. – Miféle történettel?

– Nos, a történet a következő – kezdte a szót Enfield. – Éppen hazatérőben voltam valahonnét a világ végéről, három óra tájt egy sötét téli hajnalon, s az utam a városnak egy olyan részén átvezetett, ahol a szó szoros értelmében nem lehetett lámpánál egyebet látni. Utca utca után; mindenki aludt; utca utca után, mind úgy kivilágítva, mintha körmenetet várna, s mind úgy kong, akár a templom: végre is abba a lelkiállapotba jutottam, mikor az ember csak fülel, és egyetlen vágya, hogy egy rendőrt megpillanthasson. Egyszerre csak két alakot láttam meg: az egyik egy kis ember volt, aki gyors léptekkel haladt kelet felé; a másik egy körülbelül nyolc-tíz esztendős lányka, aki lélekszakadva futott végig egy keresztutcán. Nos, ez a kettő, elég természetes módon, egymásnak szaladt a sarkon, és itt

következik történetem irtóztató része, mert a férfi nyugodtan keresztültaposott a gyermek testén, és otthagyta sírva-ríva az utca kövén. Elmondva talán semmiség, de látványnak pokoli volt. Nem is emberhez hasonlított az a férfi: olyan volt, mint valami pusztító démon. Felkiáltottam, utánaeredtem, nyakoncsíptem azt az urat, és visszavittem a síró gyermekhez, aki körül már valóságos csoportosulás támadt. Egészen nyugodt volt, nem ellenkezett, de olyan csúnya pillantást vetett rám, hogy kirázott tőle a hideg. A kicsődült emberek a kislány családjához tartoztak: hamarosan megjelent az orvos is, akiért éppen őt küldötték volt. Nos, a gyermek nem volt nagyon rosszul, a doktor szerint inkább az ijedség ártott meg neki, és ezzel, azt hihetné ön, vége a históriának. De volt még egy különös körülmény. Én első látásra megundorodtam a kezem közt levő úrtól. A gyermek családja is, ami végtére igen természetes. Hanem a doktor esete mégis feltűnt nekem. A megszokott, rideg, száraz doktor volt, határozatlan korú, színtelen alak, erős edinburgh-i kiejtéssel; nem lehetett abból semmi izgalmat kicsiholni. Nos hát, ő is úgy járt, mint mi valamennyien; ahányszor csak rápillantott foglyomra, láttam, hogy ő is legszívesebben kitekerné a nyakát! Tudtam, mi járt az eszében; ő is tudta, hogy én mire gondolok, és ha már nyakát nem szeghettük, legalább amennyire tudtunk, könnyítettünk a lelkünkön. Megmondtuk a fickónak, hogy az ügyből olyan botrányt tudunk és akarunk csinálni, hogy egész Londonban hírhedt lesz a neve. Ha vannak barátai, és van hitele, mi majd teszünk róla, hogy elveszítse. És egész idő alatt, amíg ütöttük a vasat, teljes erőnkből vissza kellett tartanunk az asszonyokat, akik vad hárpiák módjára akartak rátámadni. Sohasem láttam még ilyen gyűlölködő arcokat egy körben, s a közepén ott állt ez az ember, valami sötét, gúnyos hidegséggel – ijedten is, azt láttam, de mégis fölényesen, akár maga a sátán.

– Ha tőkét akarnak kovácsolni ebből a balesetből – így szólt akkor természetesen védtelen vagyok. Minden úriember el akarja kerülni a botrányt. Nevezzék meg az összeget.

Egy szó, mint száz, felsrófoltuk száz fontig a gyermek családjának javára; szemmel láthatólag szeretett volna ellenszegülni, de volt valami bennünk, ami rosszat sejtetett ~ és végre is engedett. Most már csak meg kellett kapni a pénzt; mit gondol, hova vitt bennünket? Éppen ahhoz a kapuhoz. Beledugott egy kulcsot, bement, s egy pillanat múlva visszajött tíz aranyfonttal, a többiről pedig a Coutts-bankházra szóló csekket hozott, melyre rá volt írva, hogy a bemutatónak kifizetendő. Az aláírt nevet most nem mondhatom meg – bár ez történetem egyik csattanója –, de annyit mondhatok, hogy jól ismert és nyomtatásban is gyakran szereplő név volt. Az összeg tekintélyes volt, de az aláírás nagyobb összegre is jó, ha – valódi. Bátorkodtam figyelmeztetni az úriembert, hogy az egész

ügylet enyhén gyanúsnak látszik; nemigen szokás hajnali négykor bemenni egy pinceajtón, és kijönni más ember csaknem százfontos csekkjével. De az emberünk nem jött ki a sodrából, gúnyosan mosolygott.

– Nyugodjék meg – így szólt –, önökkel maradok, míg ki nem nyitják a bankot, és magam váltom be a csekket.

Így hát fölkerekedtünk valamennyien, a doktor, a gyermek atyja, barátunk és jómagam, s az éj hátralevő részét az én lakásomon töltöttük, délelőtt pedig megreggeliztünk, és testületileg állítottunk be a bankba. Magam adtam be a csekket, és azt mondtam, minden okom megvan, hogy hamisnak higgyem. Szó sincs róla. A csekk valódi volt.

– Ejnye – szólt közbe Utterson.

– Látom, ön is azt érzi, amit én – mondta Enfield. – Igen, nagyon furcsa história ez. Mert az én emberem hitvány, pokolra való fráter volt; a csekk kiállítója pedig valóságos mintaképe minden jó tulajdonságnak, hírneves is, s ami még rosszabb, egyike a magafajtáknak, akik csak úgynevezett jót cselekszenek... Zsarolt pénz volt, azt hiszem: egy becsületes emberé, aki alaposan megfizet egyik-másik fiatalkori huncutságáért. Azóta is Zsarolt Pénzek Házának nevezem ezt az épületet. Ámbár, tudja, ez még korántsem magyaráz meg mindent – tette hozzá, s így szólván, hosszú töprengésbe merült.

Töprengéséből Utterson hirtelen kérdése riasztotta fel:

– És nem tudja, hogy itt lakik-e a csekk kiállítója?

– Megfelelő hely, mi? – válaszolt Enfield: – De véletlenül följegyeztem a címét: valami téren lakik.

– És sohasem kérdezősködött erről az épületről? – kérdezte Utterson.

– Nem: tapintatból – volt a felelet. – Nagyon rossz véleményem van a kérdezgetésről; túlságosan hasonlít az ítélet napjának stílusához. Feltenni egy kérdést, ugyanannyi, mint eldobni egy követ. Mi nyugodtan ülünk egy domb tetején, a kő gurul tovább; más köveket is magával sodor, és egyszerre csak valami jámbor öreg mókusnak, akire sohasem gondoltunk volna... a fejére pottyan a tulajdon kertjében... és a családjának meg kell változtatnia a nevét. Nem, én ezt szabállyá tettem magamra nézve: minél gyanúsabb valami, annál kevesebbet kérdezősködöm.

– Igazán jó szabály – vélte az ügyvéd.

– De a magam mulatságára azért tanulmányoztam a helyet – folytatta Enfield. – Alig is látszik háznak. Más kapuja nincs, és senki sem jár ki-be rajta, csak, nagyritkán, az a bizonyos úriember. Három ablak néz az udvarra az emeleten; alul egy sincs, az ablakok mindig be vannak csukva, de tiszták. Aztán van egy kémény, mély többnyire füstöl, tehát valakinek kell itt lakni. De mégsem olyan bizonyos a dolog, mert az udvar körül úgy

egymás hegyén-hátán emelkednek a házak, hogy nehéz megmondani, hol végződik az egyik, hol kezdődik a másik.

A két barát ismét hallgatva sétált egy darabig. Aztán megszólalt Utterson:

– Enfield... a szabálya igazán jó.

– Magam is azt hiszem – felelte Enfield.

– Mindamellett – folytatta az ügyvéd –, egy dolgot szeretnék megkérdezni: annak az embernek a nevét, aki eltaposta azt a gyermeket.

– Nem tudom, mit ártana, ha megmondanám – szólt Enfield. – Hyde volt a neve.

– Hm – felelte Utterson. – Hát a külseje?

– Nem egykönnyen lehet leírni. Valami baj van a megjelenésével: van benne valami visszatetsző, valami teljességgel hitvány. Sohasem láttam ilyen ellenszenves embert, és mégis, alig tudom, miért. Mintha rejtett fogyatékossága volna, az ember érzi, hogy nyomorék, bár nem tudnám megmondani, hogy hol. Különös külsejű ember, de nem tudnám megmondani, mi a rendkívüli benne. Nem, sehogyan sem tudok eligazodni rajta; képtelen vagyok leírni. És nem az emlékezőtehetségemen múlik, mert kijelentem, hogy most is magam előtt látom.

Utterson ismét szótlanul ment tovább egy darabig, nyilván elgondolkozott.

– Bizonyos benne, hogy kulcsot használt? – kérdezte végül. – Édes barátom... – kezdte Enfield, magánkívül a meglepetéstől.

– Igen, tudom – szólt Utterson –, tudom, hogy különösnek tetszik ez a kérdés. A valóság az, hogy azért nem kérdeztem a másik fél nevét, mert már tudom. Amint látja, Richard, a meséjét jó helyen mondta el. Ha valamit pontatlanul adott elő, jó lenne, ha kiigazítaná.

– Figyelmeztetnie kellett volna – felelte a másik kissé bosszúsan. – De hogy úgy mondjam, kínosan pontos voltam. Annak a fickónak kulcsa volt; sőt mi több, ma is van kulcsa. Láttam, amint használta, nincs egy hete.

Utterson nagyot. sóhajtott, de egy szót sem szólt többet; s a fiatalember csakhamar folytatta:

– Ez is jó lecke volt nekem, hogy ne mondjak el soha semmit szólott. – Restellem, amiért eljárt a szám. Fogadjuk meg, hogy sohasem térünk vissza erre a tárgyra.

– Szíves örömest – mondta az ügyvéd. – Kezet rá, Richard.

II. HAJSZA HYDE UTÁN

Aznap este Utterson komor kedvben tért haza legénylakására, és étvágy nélkül ült le a vacsorájához. Vasárnaponként az volt a szokása, hogy étkezés után leült a kandalló elé, valamelyik unalmas hittudósnak egy kötetét helyezve olvasóasztalára – s ott maradt, míg csak a szomszéd templom órája tizenkettőt nem ütött, amikor aztán józanul és örömmel lefeküdt. Ám ezen az estén alighogy leszedték az asztalt, gyertyát fogott, és átment az irodájába. Itt kinyitotta vaskasszáját, kivett a legrejtettebb rekeszéből egy okiratot, melynek borítékán ez állt: „Dr. Jekyll végrendelete” – azzal letelepedett, és homlokát ráncolva olvasni kezdte az iratot. A végrendelet saját kezűleg volt írva, mert Utterson – noha elvállalta a megőrzését, mikor már készen volt – visszautasította a megszerkesztésében való legcsekélyebb részvételt is. Az írás nemcsak Henry Jekyll, doctor medicinae, doctor civilis legis, legum doctor, a Királyi Akadémia tagja stb., halála esetére intézkedett úgy, hogy Minden java „barátja és jótevője, Edward Hyde” kezébe jusson, hanem arra az esetre is, ha „Dr. Jekyll eltűnik, vagy megmagyarázhatatlanul távol marad három naptári hónapon túl”. A fent írt Edward Hyde ekkor is a fent írt Henry Jekyll örökébe léphet, haladéktalanul, minden tehertől, kötelezettségtől mentesen, leszámítva néhány kisebb összeg kifizetését a doktor személyzete számára. Ez az okmány régóta szálka volt az ügyvéd szemében. Bántotta úgy is, mint ügyvédet, úgy is, mint az élet egészséges és megszokott rendjének hívét, akinek szemében minden szokatlan dolog arcátlanság is egyszersmind. Ha eddig az táplálta méltatlankodását, hogy semmit sem tudott Hyde-ról; most, hirtelen fordulattal, éppen az, amit megtudott róla. Elég baj volt már akkor is, amikor a név puszta név volt, semmit meg nem tudott belőle. De mennyivel rosszabb most a helyzet, hogy név megvetésre méltó tulajdonságok ruhájába öltözött, s az imbolygó, anyagtalan ködből, mely oly soká akadályozta látását, hirtelen előugrott maga az ördög, testi valójában.

– Azt hittem, őrület – mondta, visszatéve a gyűlöletes iratot a szekrénybe –, most attól kezdek félni, hogy gyalázat.

Azzal elfújta a gyertyát, télikabátba bújt, és elindult a Cavendish Square, az orvostudomány középpontja felé, ahol barátja, a nagy Lanyon doktor lakott, és fogadta páciensei tömegét.

– Ha valaki tudja, az csak Lanyon lehet – gondolta Utterson. A szertartásos komornyik ismerte és köszöntötte; nem kellett várakoznia, hanem az ajtóból egyenest az ebédlőbe vezették, ahol Lanyon doktor egyedül borozgatott. Erős, egészséges, élénk, piros képű férfiú volt; dús haja idő előtt megőszült: modora élénk, határozott. Uttersont megpillantva felugrott ültéből, és mind a két kezét felé nyújtotta. Ez a tőle megszokott nagy szívélyesség kissé színpadiasnak látszott, de őszinte érzésből származott. Mert ez a két férfi régi barát volt, iskolai és egyetemi kollégák, mind a kettő ízig-vérig tisztelője önmagának és a másiknak, és, ami mindebből nem mindig következik, őszintén kedvelték egymás társaságát.

Egy kis összevissza fecsegés után az ügyvéd rátért arra a tárgyra, mely olyan kellemetlen módon foglalkoztatta elméjét.

– Azt hiszem, Lanyon – szólott –, mi ketten lehetünk Henry Jekyll legrégibb barátai?

– Bárcsak ne volnánk olyan régi barátok! – mondta nevetve Lanyon doktor. – De én is azt hiszem, azok vagyunk. Miért kérdi? Igen ritkán látom mostanában.

– Igazán? – kiáltott fel Utterson. – Azt hittem, a közös érdeklődés összekapcsolja önöket.

– Összekapcsolt – válaszolt a doktor. – De már több mint tíz éve, hogy Henry Jekyllt túlságosan különcködőnek kezdtem találni. Nagyon, nagyon rossz irányba tévedt az elméje, és... ámbár természetesen továbbra is nagy érdeklődéssel viseltetem iránta régi barátságunk miatt, nagyon ritkán láttam és látom. Az efféle tudományellenes zagyvalék – tette hozzá a doktor, hirtelen pulykavörössé válva –, Damont és Pythiast is elidegenítette volna egymástól.

Ez a kis felfortyanás némileg megnyugtatta Uttersont.

„Csak valami tudományos kérdésen különböztek össze – gondolta magában –, és tudományos szenvedélyek nélküli ember lévén (kivéve az átruházási okiratok dolgában) – még hozzá is tette: – Ennyi az egész?” – Néhány másodpercnyi időt engedett barátjának, hogy visszanyerje nyugalmát, aztán megpendítette azt a kérdést, amely idehozta.

– Találkozott valaha Jekyllnek egy pártfogoltjával, bizonyos Hyde nevűvel?

– Hyde? – ismételte Lanyon. – Nem. Sohasem hallottam róla, amíg érintkeztem Jekyllel.

Mindössze ennyi információt vitt magával az ügyvéd nagy, fekete ágyába, amelyben álmatlanul forgolódott, késő éjszakától reggelig. Kellemetlen éjszaka volt ez sötétségben küszködő, kérdésektől ostromlott elméjének.

Hatot ütött már annak a templomnak az órája, mely olyan kellemes közelségben volt Utterson lakásához – s az ügyvéd még mindig ezen a problémán rágódott. Eddig csak az értelmét foglalkoztatta, de most már képzeletét is megragadta, sőt rabul

ejtette a dolog; s amint az éj és az elfüggönyzött szoba sűrű sötétségében hánykolódott, Enfield elbeszélése színes képsorozat gyanánt pergett lelki szeme előtt. Mintha látta volna az éjszakába merült város lámpatengerét; aztán egy gyorsan haladó férfi képét; majd egy gyermeket, amint a doktortól hazaszalad; aztán, amint ezek találkoznak, és az az emberbőrbe bújt démon letiporja a gyermeket, és jajgatására ügyet sem vetve megy tovább. Vagy pedig egy gazdag ház egyik szobáját, ahol barátja alszik, és mosolyogna álmában; aztán mintha kinyílna ennek a szobának az ajtaja, szétrántják az ágy függönyeit, felébresztvén az alvót, s azzal egyszerre csak ott áll mellette egy alak, akinek akkora hatalma van, hogy szavára még az éjjeli órán is föl kell kelni, és teljesíteni a parancsát. Mindkét képsorban ugyanaz az alak kísértette egész éjszaka az ügyvéd álmát, s akárhányszor elszenderült, csak annál alattomosabban látta alvó házak során elsurranni, vagy gyorsabban, egyre gyorsabban, valósággal szédítően száguldani, lámpafényes utcák labirintusában, minden utcasarkon eltiporva, és faképnél hagyva egy síró gyermeket. És még nem volt arca ennek az alaknak, amiről megismerhette volna: még álmában sem volt arca, vagy csak olyan, ami egy pillanatra elébe tűnt, aztán szétfoszlott a szeme előtt; és így történt, hogy az ügyvéd lelkében feltámadt és hirtelen nagyra nőtt az a különös, erős, szinte rendkívüli kívánság, hogy megismerhesse az igazi Hyde arcvonásait. Azt gondolta, hogy ha csak egy pillantást vethetne rá, megvilágosodnék és talán el is múlnék az egész rejtély – mint minden alaposan megvizsgált rejtélyes dolog szokott. Láthatná az okát barátja különös ragaszkodásának vagy rabszolgaságának (nevezzük, ahogy tetszik), és még a végrendelet meglepő záradékának is. És végül meg is érdemli ez az arc, hogy megnézzék: olyan ember arca, aki nem ismeri az irgalom érzését; olyan arc, melynek csak mutatkoznia kellett, hogy a tökéletesen közönyös Enfield lelkében tartós gyűlöletet ébresszen.

Ez időtől fogva Utterson el-eljárt a sok boltú mellékutcába, ama bizonyos kapuhoz. Reggel, hivatali órák előtt, délben, amikor sok volt a munka, és kevés az idő, este, ködös holdvilágnál, a nap minden szakában, a magány vagy a forgalom óráiban egyaránt ott lehetett találni választott őrhelyén az ügyvédet.

Türelme végül elnyerte jutalmát. Szép, száraz este volt; a levegő fagyos, az utcák olyan tiszták, mint egy bálterem padlója; a lámpákat egy szellő sem rázta, szabályos fény és árnymintákat festettek maguk köré. Tíz órakor már zárva volt minden üzlet, a mellékutca elhagyatott, és ellentétben Londonnak körös-körül felhangzó lármájával, igen csöndes is. Kis zajok is messzire hatottak; a családi élet hangjai tisztán hallatszottak a házakból az utca mindkét oldalán; minden közeledő járókelőt jó idővel megelőzött lépései zaja. Utterson percekig állt már őrhelyén,

mikor különös, könnyű lépéseket hallott közeledni. Éjjeli őrjáratai során már régen hozzászokott ahhoz a furcsa hatáshoz, mellyel egy magányos ember lépéseinek zaja nagy távolságból is hirtelen, határozottan kiválik a város hatalmas zsongásából, mormogásából. De figyelmét eddig soha semmi nem vonta magára ilyen élesen, ilyen határozottan, és a siker erős, babonás előérzetével húzódott meg az udvar bejáratánál.

A lépések gyorsan közeledtek, és mind hangosabban kopogtak, ahogy az érkező befordult az utca sarkán. Az ügyvéd, kipillantva a kapualjból, hamarosan meglátta, miféle emberrel lesz dolga. Kis termetű volt, nagyon egyszerűen öltözött, és egész megjelenése, már ekkora távolságról is, erős ellenszenvet ébresztett megfigyelőjében. Egyenesen a kapu felé tartott, átvágva az utcán, hogy időt nyerjen: mikor odaért, kulcsot vett elő a zsebéből, mint olyasvalaki, aki hazaérkezik.

Utterson előlépett, és megérintette a vállát. – Hyde úr, ha nem csalódom.

Hyde szisszenő lélegzetvétellel hőkölt vissza. De ijedtsége csak egy pillanatig tartott; és bár nem nézett az ügyvéd arcába, elég nyugodtan felelte:

– Az a nevem. Mi tetszik?

– Látom, hogy befelé tart – szólt az ügyvéd. – Régi barátja vagyok Jekyll doktornak, Utterson ügyvéd, a Gaunt Street-ről... bizonyára hallotta a nevemet, azt gondoltam, ha már így találkozunk, ön bebocsáthatna hozzá.

Nem találja otthon Jekyll doktort, elment hazulról – válaszolta Hyde, a zárba dugva a kulcsot. Aztán hirtelen, de fel sem tekintve, megkérdezte: – Honnan ismer ön engem?

– Uram – kérdezte Utterson –, megtenne nekem egy szívességet?

– Örömmel – felelte a másik –, mi legyen az?

– Engedje, hogy megnézzem az arcát – kérte az ügyvéd.

Hyde mintha habozott volna, aztán látszólag hirtelen meggondolta a dolgot, és kihívóan az ügyvéd felé fordította arcát. A két férfi néhány másodpercig mereven bámult egymásra.

– Ezután már megismerem önt – szólt Utterson. – Nem fog ártani.

– Nem bizony – felelte Hyde –, nagyon jó, hogy találkoztunk, és apropó, jó lesz, ha a címemet is megtudja. – Azzal megadott egy utcát és egy házszámot a Soho-ban.

„Úristen! – gondolta Utterson. – Tán ennek is a végrendelet jár az eszében?” De magába fojtotta érzéseit és csak mormogott valamit, tudomásul véve a lakás címét.

– És most – szólt a másik –, halljuk, honnan ismer?

– Leírásból – volt a válasz.

– Kinek a leírásából?

– Vannak közös barátaink – mondta Utterson.

– Közös barátaink? – visszhangozta Hyde rekedten. – Kik azok?

– Például Jekyll – szólt az ügyvéd.

Ő sohasem beszélt önnek rólam – kiáltotta hirtelen dühvel Hyde. – Nem hittem volna, hogy hazudni fog!

Ugyan kérem – szólt Utterson –, miféle hang ez!

A másik hangos, vad nevetésbe tört ki, s a következő pillanatban rendkívüli gyorsasággal kinyitotta a kaput, és eltűnt a házban. Az ügyvéd, amikor Hyde otthagyta, úgy állt helyén egy darabig, mint a nyugtalanság élő szobra. Aztán lassan elindult az utcán, de jóformán minden lépés után megállt, és homlokát simogatta, elképedt emberek szokása szerint. Az efféle problémának, amit itt jártában feszegetett, ritkán akad megoldása. Hyde sápadt, törpe ember volt, a nyomorékság hatását keltette minden megnevezhető testi hiba nélkül, ellenszenves mosolya volt, viselkedése az ügyvéddel szemben gyilkos keveréke volt félénkségnek és merészségnek; rekedtes, sziszegő hangon és kissé szaggatottan beszélt; ez mind ellene vallott, de még együtt véve sem magyarázta azt az eddigelé ismeretlen utálatot, undort és félelmet, amellyel Utterson tekintett rá. „Valami egyébnek is kell itt lenni – gondolta az elképedt ügyvéd. – Van még valami, csak találnék rá nevet. Istenemre, alig hiszem, hogy emberi lény volna! Trogloditaszerű lény, azt mondhatnám. Vagy csupán egy szennyes léleknek puszta kisugárzása, amely kiül a porhüvelyére és így átalakítja. Ez lesz az, bizonyára, mert, szegény öreg Harry Jekyll barátom, ha valaha rá volt nyomva a sátán bélyege egy arcra, a te új barátodé ugyan magán viseli!”

A sarkon túl kis teret fogtak körül a régi, szép házak, melyeket most, hogy jórészt lezüllöttek egykori előkelő állapotukból, lakásonként, szobánként béreltek mindenféle rendű-rangú emberek: rézmetszők, építészek, zugügyvédek és kétes üzletekkel foglalkozó ügynökök. Hanem egy házat – a saraktól a második volt még mindig a gazdája foglalt el egészen: s ennek a kapujánál, melyen meglátszott a gazdagság és a fényűzés, ámbár most csak a kapu fölötti kis ablakon szűrődött ki világosság, egyébként sötétbe borult a ház – szóval, ennél a kapunál állt meg, és kopogtatott Utterson úr. Jól öltözött, idősecske szolga nyitott kaput.

– Itthon van-e Jekyll doktor, Poole? – kérdezte az ügyvéd.

– Mindjárt megnézem, Utterson úr – mondta Poole, eközben bebocsátva a látogatót egy nagy, alacsony mennyezetű, kényelmes, kőpadlatú hallba, melyet (vidéki házak szokása szerint) széles, nyílt kandalló fűtött; drága tölgyfaszekrényekkel volt berendezve.

– Tetszik itt várakozni a tűz mellett? Vagy gyújtsak világot az ebédlőben?

Köszönöm, itt maradok – mondta az ügyvéd, odahúzódott a kandalló magas rácsához és rátámaszkodott. Ez a hall, melyben most magára hagyták, kedves helye volt a doktornak: Utterson maga is úgy szokott beszélni róla, mint London legkellemesebb terméről. De ezen az éjszakán belévette magát a borzongás; Hyde arca ránehezedett az emlékezetére; azt érezte (ami igen ritkán történt meg vele), hogy megémelyedett, megundorodott az élettől; komor lelke mintha fenyegetést olvasott volna ki a fényezett szekrényeken táncoló tűzfényből, s a mennyezeten nehézkesen imbolygó árnyakból. Restellte; hogy mennyire megkönnyebbült, mikor Poole visszajött, és jelentette, hogy Jekyll doktor elment hazulról.

– Láttam Hyde urat bemenni a régi boncolóterem kapuján, Poole – mondta az ügyvéd. – Rendjén van ez, mikor Jekyll doktor nincs itthon?

– Egészen rendjén, Utterson úr – felelte a szolga. – Hyde úrnak kulcsa van.

– Úgy látszik, Poole, a gazdája nagyon bízik abban a fiatalemberben – szólt elgondolkozva az ügyvéd.

– Az bizonyos, ügyvéd úr – mondta Poole. – Megparancsolta, hogy mindenben engedelmeskedjünk neki.

– Azt hiszem, én sohasem találkoztam Hyde úrral – szólt Utterson.

– Semmi esetre sem. Sohasem vacsorázik itt – felelte a komornyik. – Igazában nagyon ritkán látjuk a háznak ezen az oldalán; legtöbbször a laboratóriumon át jön-megy.

– Hát jó éjszakát, Poole. – Jó éjszakát, Utterson úr.

Azzal az ügyvéd – igen nehéz szívvel – hazafelé indult. „Szegény Harry Jekyll – gondolta –, aligha bajba nem keveredett! Kicsapongó életet élt fiatal korában: igaz régen volt már, de Isten törvényeiben nincs elévülési határidő! Igen, sajnos, így van bizonyára: régi bűnnek kísértete, eltitkolt gonoszság rákfenéje, büntetés, amely pede claudo, esztendőkkel azután érkezik meg, hogy az emlékezet elfelejtette, s az önszeretet megbocsátotta a bűnt."

És Utterson, megrémülve ettől a gondolattól, egy ideig saját múltján gondolkozott el, emlékezete minden vackát kikotorva, hátha véletlenül napfényre szökkenne valami régi hiba rejtett mumusa. Az ő múltja becsületes, feddhetetlen volt, kevés ember olvashatta élete lapjait kisebb önváddal, de azért mégis porig alázta, hogy mennyi rosszat követett el, s csak az emelte fel ismét a józan és aggodalmas hála érzéséhez, hogy mennyivel több bűnt követett el kis híján, de utolsó pillanatban mégis ellenállt. Aztán, előbbi tárgyára visszatérve, feltámadt benne a reménynek egy szikrája.

„Ha valaki utána járna Hyde úrfi dolgainak – gondolta –, neki magának is lehetnek titkai: arcáról ítélve, sötét titkai: olyanok, hogy azokhoz képest a szegény Jekyll legnagyobb vétke

is ragyogó cselekedet. Így nem mehet tovább. Végigfut rajtam a hideg, ha elképzelem, hogy ez a fráter, mint a tolvaj, odalopózik Harry ágyához, szegény Harry, micsoda ébredés! És a veszedelem is nagy, mert ha ez a Hyde sejt valamit a végrendeletről, esetleg türelmetlenül rákívánkozik az örökségre. Eh, neki kell feküdnöm a dolognak... csak Jekyll engedje: Csak engedje Jekyll..." – tette hozzá.

És lelki szemei előtt ismét világosan, tüzes betűkkel jelent meg a végrendelet különös záradéka.

III. JEKYLL DOKTOR NYUGODT

Két hét múlva, áldott szerencsére, Jekyll doktor régi szokása szerint víg ebédet rendezett öt-hat régi barátja – csupa intelligens, tiszteletre méltó és a jó bort megbecsülő férfiú számára, és Utterson úgy tudta intézni a dolgot, hogy ott maradt nála a többiek eltávozása után. Ez nem volt holmi új szokás, számtalanszor megesett már az idők folyamán. Ahol Uttersont szerették, ott nagyon szerették.

A házigazdák szívesen tartóztatták a száraz ügyvédet, mikor a víg kedélyű és bőbeszédű vendégek lába a küszöbön volt már... szerettek elüldögélni egy darabig az ő tartózkodó társaságában, mintegy gyakorolva a magányosságot, s lelki józanságot merítve ennek az embernek gazdag hallgatásából, a túlzásba vitt és megerőltető vigadozás után. A szabály alól Jekyll doktor sem volt kivétel, s amint most szemközt ült vele a kandalló előtt – jól megtermett, szemrevaló, borotvált arcú ötvenes férfi, akinek a pillantásában bujkált talán valami ravasz árnyék, de arca kétségtelenül magán viselte a tehetség és jóság bélyegét is – tekintetén meglátszott, hogy őszinte, meleg szeretetet érez Utterson iránt.

– Beszélni akartam önnel, Jekyll – kezdte az ügyvéd. – Tudja, a végrendelet dolgában.

Beavatott megfigyelő észrevehette volna, hogy ez a téma ugyan nincs kedvére a doktornak, de vidáman tűrte el.

– Szegény barátom – mondta –, ön rosszul járt ezzel a kliensével. Sohasem láttam, hogy bárkit is úgy lesújtott volna valami, mint önt az én végrendeletem, ha csak azt a csökönyös pedánst Lanyont nem sújtotta le ugyanannyira az, amit ő az én tudományos eretnekségemnek nevez. Ó, tudom, hogy jó fiú... ne ráncolja össze a homlokát!... kitűnő fiú, és nagyon szeretném gyakrabban látni, de azért mégis csökönyös pedáns, tudatlan, nagy hangú pedáns. Senki emberfiában nem csalódtam akkorát, mint Lanyonban.

– Tudja, hogy sohasem helyeseltem – folytatta Utterson, könyörtelenül semmibe véve az új témát.

– A végrendeletemet? Igen, igen, tudom – szólt kissé élesen a doktor. – Mondta már.

– Hát elmondom ismét – beszélt tovább az ügyvéd. – Megtudtam egyet-mást az ifjú Hyde-ról.

Jekyll doktor szép, széles arca ajka széléig elsápadt, szeme elkomorult.

– Erről hallani sem akarok többet – mondotta. – Azt hittem, megegyeztünk abban, hogy ezt a témát nem feszegetjük.

– Amit hallottam, undorító – folytatta Utterson.

– Ez nem változtathat a dolgon. Nem érti a helyzetemet – felelte a doktor kissé tétován. – Kínos szituációban vagyok; Utterson, nagyon különös a helyzetem... nagyon különös. Akármennyit beszélnénk a dologról, segíteni nem lehet rajta.

– Jekyll – mondta Utterson –, ismer engem, megbízható ember vagyok. Öntse ki bizalommal a lelkét: meg vagyok győződve, hogy megmenthetem.

– Édes jó Utterson – szólt a doktor –, nagyon, nagyon szép öntől, hogy így beszél, nem találok szavakat, hogy megköszönjem. Tökéletesen hiszek önben, inkább önre bíznám magamat, mint akárki másra, sőt, mint saját magamra is, ha szabad választásom volna, de nem arról van szó, amire ön gondol, nem olyan nagy a baj, és éppen azért, hogy az ön jó szívét megnyugtassam, elmondok egyet: amelyik pillanatban akarom, megszabadulhatok Hyde úrtól. Erre kezemet adom önnek, és köszönöm, nagyon köszönöm, és még csak egy szót teszek hozzá, Utterson, amit remélem, nem fog félreérteni: magánügy ez, nagyon kérem, ne bolygassa.

Utterson elgondolkozott egy kicsit, a tűzbe bámulva.

– Bizonyára tökéletesen igaza van – mondta végül és felállt. – Jó, de ha már remélem, utoljára, szóba hoztuk a dolgot – folytatta a doktor –, hadd mondjak el valamit önnek. Én igazán nagyon érdeklődöm szegény Hyde iránt. Tudom, hogy látta őt, elmondotta nekem, és félek, hogy durva volt önhöz. De éri őszinte, nagy, igen nagy érdeklődéssel viseltetem ez iránt a fiatalember iránt, és ha engem elszólít a sors, azt akarom, Utterson, ígérje meg, hogy megfér vele, és hozzásegíti a jussához. Ha mindent tudna, bizonyára megértené, és igazán nagy kő esne le a szívemről, ha megígérné.

– Azt nem ígérhetem, hogy valaha is szeretni fogom – mondta az ügyvéd.

– Arra nem is kérem – erősködött Jekyll, kezét a másiknak karjára téve –, csak igazságot kívánok, csak azt kérem öntől, segítse az én kedvemért, ha én már nem leszek.

Utterson nem tudott visszafojtani egy sóhajtást. Jól van – mondta –, megígérem.

IV. A CAREW-FÉLE GYILKOSSÁGI ÜGY

Nem egészen egy esztendő múlva, 18... októberében, London városát ritka kegyetlen bűntett híre korbácsolta fel, amelyet még nevezetesebbé tett az áldozat magas társadalmi állása. Kevés részlet szivárgott ki, de az döbbenetes volt. Egy szolgálóleány, aki magányosan lakott egy házban, nem messze a folyóparttól, tizenegy óra tájt felment a szobájába lefeküdni. Ámbár hajnalra már köd szállta meg a várost, az éj kezdete még tiszta volt, s a keskeny utcát, amelyre a leány ablaka nézett, ragyogóan megvilágította a telehold. Úgy látszik, regényes természetű volt, mert leült a ládájára, az ablak mellé, s álmodozásba merült. Soha – mondogatta később, patakzó könnyek között, mikor elbeszélte a látottakat –, sohasem érezte magát ilyen békességben az emberekkel, soha nem gondolt több szeretettel az egész világra. S amint így üldögélt, észrevett egy koros, szép fehér hajú úriembert, aki az utcán közeledett, vele szemközt jövet pedig egy másik, kis termetű urat, akire eleinte kevésbé ügyelt. Mikor ez a kettő összetalálkozott – ami éppen a leány szeme előtt történt –, az idősebbik férfi igen udvariasan meghajolt, és megszólította a másikat. Mondanivalója nem lehetett valami nagyon fontos, mozdulataiból úgy látszott, mintha csak az utat tudakolná, de a hold arcába világított, amíg beszélt, s a leány örömmel nézte, mert olyan ártatlan, régimódi jó természetet tükrözött, de amellett némi büszkeséget is, amolyan jogos önelégültségfélét. Aztán a másik férfira tévedt a szeme, és meglepetten ismert fel benne egy bizonyos Mr. Hyde-et, aki egyszer meglátogatta a gazdáját, s őbenne mély ellenszenvet ébresztett. Nehéz bot volt a kezében, azzal hadonászott; egy árva szót sem felelt a másiknak, és úgy látszott, hogy alig fékezett türelmetlenséggel hallgatja. Aztán hirtelen lángoló düh fogta el, toporzékolt, felkapta a botot, meglóbálta, s általában úgy viselkedett (a lány leírása szerint), akár egy őrült. Az öregúr hátrált egy lépést, nagyon meglepett és egy kissé sértődött arccal; erre aztán Mr. Hyde-et egészen hatalmába kerítette a düh és leütötte. És a következő pi1lanatban, majom módjára őrjöngve, lába alá tiporta áldozatát, botja ütései záporoztak, mint a jégeső, a csontok recsegtek-ropogtak, s a test legurult a kocsiútra. E rémítő látványtól és hangoktól a leány elájult.

Két óra volt, mire magához tért, és rendőrt hívott. A gyilkos már régen. megugrott, de áldozata ott hevert az út

közepén, hihetetlenül összezúzva. A bot, mellyel a tettet elkövették, kettétört ez őrült kegyetlenség erejétől, pedig ritka, igen szívós és nehéz fából készült, egyik fele a csatornába gurult, a másikat, kétségtelenül, magával vitte a gyilkos, Az áldozatnál erszényt és aranyórát találtak, de névjegyet, írást nem, mindössze egy lepecsételt és felbélyegzett borítékot, amit valószínűleg éppen fel akart adni, s az Utterson ügyvéd neve és címe volt rajta.

Ezt másnap reggel elvitték az ügyvédnek, még mielőtt felkelt volna: mihelyt meglátta és elmondták neki a körülményeket, ünnepélyes arcot vágott.

– Nem mondhatok semmit, míg nem látom a tetemet – mondta –, az ügy minden bizonnyal igen súlyos. Legyenek szívesek várakozni, míg felöltözöm. – Ugyanilyen komoran reggelizett meg nagy sietve és hajtatott a rendőrőrszobára, ahová eközben beszállították a tetemet. Mihelyt a helyiségbe lépett, bólintott.

– Igen – mondotta –, felismerem. Nagy szomorúságomra ki kell jelentenem, hogy a megboldogult nem más, mint Sir Danvers Carew.

– Úristen – kiáltott fel a rendőrtiszt –, lehetséges ez? – És a következő pillanatban szeme felragyogott a foglalkozásával járó becsvágytól. – Ebből nagy lárma lesz, – mondotta. – És ön talán segíthet nekünk felfedezni a gyilkost. – Azzal röviden elbeszélte, amit a leány látott, és megmutatta az eltört botot.

Utterson már Hyde nevére is megrezzent, de mikor a botot eléje tették, nem kételkedett tovább: akárhogy össze volt is törve-zúzva, megismerte: ő maga ajándékozta jó néhány évvel azelőtt Henry Jekyllnek.

– Kis termetű ember ez a Hyde? – kérdezte.

– Nagyon kicsi, és nagyon gonosz képű, azt mondja róla a leány –felelte a rendőrtiszt.

Utterson gondolkozott, aztán fejét felkapva így szólt:

– Ha velem jön a kocsimon, azt hiszem; el tudom vinni a házához.

Reggeli kilenc órára járt ekkor az idő, s az évad első köde ereszkedett le. Óriási csokoládészínű szemfedő borult az égre, de a szél folyvást kergette, zilálta a csatarendbe állott gőzöket, úgy, hogy amíg a kocsi utcáról utcára döcögött, Utterson rengeteg különböző fokát és színárnyalatát figyelhette meg a félhomálynak; mert itt szinte olyan sötét volt, mint késő este, amott meg erős, sárgásbarna fény izzott, mint valami különös tűzvész világa; másutt meg egy pillanatra szinte teljesen felszállt a köd, s a szállongó foszlány ok közé keskeny sávban hatott be a nap fénye. E változó villanásoknál a komor Soho-negyed, piszkos utcáival, rongyos járókelőivel, lámpáival, melyeket vagy el sem oltottak még, vagy újra meggyújtottak, hogy megküzdjenek a sötétség ez új, gyászos betörésével, olyannak látszott az ügyvéd

szemében, mint valami lázálombeli város. Emellett gondolatai sem voltak derűsek, s valahányszor útitársára pillantott, megborzongatta az a rémület, amely a törvénnyel s a törvény embereivel szemben néha a legbecsületesebb lelket is elfogja.

Mikor a kocsi célhoz ért, felszállt kissé a köd, és előbukkant a piszkos utca, egy pálinkamérés, egy alacsony francia vendéglő, egy bolt, ahol egypennys füzetkéket és kétpennys salátát árultak, sok rongyos gyerek a kapualjakba zsúfolódva, mindenféle nemzetiségű asszonyok, akik kulccsal kezükben, indultak reggeli itókájukért; a következő pillanatban a köd újra megülte az utcát, sötéten, mint az árnyék, s elvágta az ügyvédet komor környezetétől. Ez volt az otthona Henry Jekyll kedveltjének: annak az embernek, akire negyedmillió fontsterling örökség várt.

Egy sárga képű, szürke hajú öregasszony nyitott kaput. Gonosz, sima, szenteskedő arca volt, de a modora kitűnő. Igen, mondotta, Mr. Hyde itt lakik, de most nincs itthon; az éjszaka nagyon későn jött haza, de ismét elment, nincs még egy órája sem, ebben semmi különös sincs, az életmódja nagyon rendetlen, és gyakran marad el, például majd két hónapja tegnap látta először.

– Jól van, hadd lássuk akkor a lakását – szólt az ügyvéd, s mikor az asszony szabadkozni kezdett, hozzátette: – Okosabb lesz, ha megmondom magának, kicsoda ez az úr, akivel jöttem: Newcomen rendőrfelügyelő a Scotland Yardról.

Az asszony arcán gonosz öröm villant fel.

– Aha! – mondta. – Hát bajba került! Mit követett el? – Utterson és a rendőrfelügyelő összenéztek.

– Nem látszik valami népszerű egyéniségnek – jegyezte meg az utóbbi. – És most, kedves asszonyság, engedje meg, hogy körülnézzünk itt ezzel az úrral.

Az egész házból, mely – az öregasszonyt nem számítva – lakatlan volt, Mr. Hyde mindössze két szobát használt, de ez a kettő fényűzéssel és jó ízléssel volt berendezve. Egy kamra borral volt tele; az evőkészlet ezüst, az asztalnemű finom, értékes festmény lógott a falon, Utterson föltevése szerint Jekyll ajándéka, aki nagy műértő volt; a süppedő szőnyegek kellemes színűek. Mindamellett e pillanatban minden jel arra vallott, hogy a lakást nemrégen nagy hirtelen felforgatták, kiforgatott zsebű ruhák hevertek szanaszét a padlón, lakatra-kulcsra járó fiókok nyitva tátongtak, a kandallóban pedig egy halom szürke hamu hevert, mintha sok papírt égettek volna el. A parázs közül a felügyelő kikotorta egy zöld csekk-könyv csonka tömbjét, melyet a tűz megkímélt, a bot másik felét megtalálták az ajtó mögött, s a rendőrtiszt örvendezett, mert ez döntő bizonyítéka volt gyanújának. Egy látogatás a bankban, ahol több ezer font sterling volt a gyilkos nevén, teljessé tette a megelégedettségét.

– Nyugodt lehet uram – mondta Uttersonnak –, kezemben tartom. Elveszthette a fejét, különben nem hagyta volna el a botot, és főként nem égette volna el a csekk-könyvet. Hiszen a pénz az életet jelenti számára. Nincs más dolgunk, mint várni rá a bankban, és kiadni a körözőlevelet.

Ezt az utóbbit azonban nem volt olyan könnyű megcselekedni, mert Hyde úrnak kevés ismerőse volt, még ama bizonyos szolgáló gazdája is csak kétszer látta, családjának sehol semmi nyoma, soha nem fényképezték le, s ama kevesek, akik leírták, nagyon eltértek egymástól, átlagos megfigyelők szokása szerint. Csak egyetlen pontban egyeztek meg: a kifejezhetetlen idomtalanság kísértő érzésében, amelyet a menekülő mindenkiben felébresztett.

V. A LEVÉL

Késő délután volt; mire Utterson eljutott Jekyll doktor kapujához, ahol Poole tüstént bebocsátotta, és elvezette a konyhán meg egy udvaron keresztül (amely valaha kert volt), abba az épületbe, amelyet általában mint laboratóriumot vagy boncoló termet ismertek. A doktor egy híres sebész örököseitől vette a házat, s az ő szenvedélye inkább a kémia lévén, mint az anatómia, megváltoztatta a kert végében álló épület rendeltetését. Az ügyvédet most először fogadta lakásának ebben a részében, s az kíváncsian nézegette a I piszkos, ablaktalan épületet, kellemetlen, idegenkedő érzéssel tekintett körül, mikor áthaladt az előadótermen, mely valaha zsúfolásig megtelt mohó érdeklődésű diákokkal, most pedig elhagyatott volt és csendes; az asztal kémiai felszereléssel megrakva, padlója tele ládákkal, végigszórva csomagoló szalmával; homályos kupoláján alig-alig szűrődött át a fény. Túlsó végén lépcső vezetett egy vörös posztóval bevont ajtóhoz, s ezen az ajtón keresztül végre bejutott Utterson a doktor dolgozószobájába. Nagy helyiség volt ez, a falon körös-körül üvegszekrények, bútorzata, egyebek közt, egy nagy álló tükör és egy íróasztal; három piszkos, vasrácsos ablaka az udvarra nézett. Tűz égett a kandallóban, melynek párkányán meggyújtott lámpa állt, mert a köd már kezdte sűrűn megülni a házat – és itt ült, szorosan a tűzhöz húzódva, a halálos betegnek látszó Jekyll doktor. Nem állt fel, hogy elébe menjen látogatójának, csak felényújtotta hideg kezét, és elváltozott hangon üdvözölte.

– Nos – szólt Utterson, mihelyt Poole magukra hagyta őket –, hallotta-e az újságot?

A doktor összerezzent.

– Kiabálták a téren – mondotta. – Behallatszott az ebédlőmbe. – Egy szót csak – folytatta az ügyvéd. – Carew kliensem volt, de ön is az, és tudni szeretném, mi a teendőm. Csak nem volt olyan őrült, hogy elrejtse azt a frátert?

– Utterson, az élő Istenre esküszöm – kiáltotta a doktor – esküszöm, hogy rá se nézek többet! Becsületemre mondom, végeztem vele erre az életre. Mindennek vége. Ő különben igazán nem szorul a segítségemre; ön nem ismeri úgy, mint én; biztonságban van, tökéletes biztonságban, jegyezze meg, amit mondok: soha többet nem fognak hallani róla.

Az ügyvéd komoran hallgatta: nem tetszett neki barátja lázas viselkedése.

– Nagyon biztos lehet Hyde dolgában – mondta –, s az ön érdekében remélem, hogy igaza van. Ha bíróság elé kerülne az ügy, az ön nevét is belekeverhetik.

– Egészen biztos vagyok – válaszolt Jekyll. – Alapos okom van a bizonyosságra, de ezt senkivel sem közölhetem. Hanem egy kérdésben tanácsot adhatna nekem. Kaptam... kaptam egy levelet, és nem tudom, megmutassam-e a rendőrségnek, vagy sem. Szeretném az ön kezében hagyni, Utterson; ön bizonyára bölcsen fogja megítélni a dolgot... én annyira bízom önben!

– Attól fél, gondolom, hogy ez a levél Hyde nyomára vezethet – kérdezte az ügyvéd.

– Nem – felelte a másik. – Nem mondhatom, hogy törődném azzal, mi vár Hyde-ra; egyszer s mindenkorra végeztem vele. Saját jó híremre gondoltam, amit meglehetősen veszélyeztet ez a gyűlöletes ügy.

Utterson gondolkozott egy darabig; meglepte, de mégis megnyugtatta barátja önzése.

– Jó –mondta végül –, mutassa azt a levelet.

A levél furcsa, álló írással volt írva; alatta ez a név: „Edward Hyde”; meglehetős röviden az volt benne, hogy írójának jótevője, Jekyll doktor, akinek ő sokáig oly méltatlanul fizetett meg ezer nagylelkűségéért, ne tegyen semmit, semmi körülmények között, az ő biztonságáért, mert olyan módja van a menekülésre, amelyben föltétlenül megbízik.

Az ügyvédnek meglehetősen tetszett ez a levél; jobb színben tüntette fel ezt a bizalmas viszonyt, mint ő gondolta volna, és szemrehányást tett magának egynémely régebbi gyanújáért.

– Megvan még a borítéka? – kérdezte.

– Elégettem – felelte Jekyll –, mielőtt meggondoltam volna, miről van szó. De nem volt rajta bélyeg. Küldte valakivel.

– Megtarthatom, míg alszom egyet a dologra? – kérdezte Utterson.

– Szeretném, ha ön döntene helyettem – volt a válasz. – Elvesztettem önbizalmamat.

– Jó, majd megfontolom – felelte az ügyvéd. – És most még egy szót: Hyde volt az, aki az ön végrendeletében az eltűnésére vonatkozó intézkedést diktálta?

A doktort mintha ájulás környékezte volna; összeszorította ajkát és bólintott.

– Tudtam – mondta Utterson. – Meg akarta gyilkolni önt. Örülhet, hogy szerencsésen megmenekült.

– Több ez, mint szerencse – válaszolta ünnepélyesen a doktor –, nagy lecke volt ez nekem... ó, Istenem, Utterson, micsoda lecke! – És egy pillanatra kezébe temette az arcát.

Távozóban az ügyvéd megállt, és egy-két. szót váltott Poole-lal.

– Mondja csak – szólította meg –, ma hoztak ide egy levelet; miféle ember adta át?

De Poole szentül állította, hogy semmi sem jött más úton, mint postával – azzal is csak nyomtatványok –, tette hozzá.

Ez újság hallatára. megújult félelemmel távozott a vendég. Nyilvánvaló, hogy a levél a laboratórium kapuja felől jutott be; lehetséges tehát, hogy a dolgozószobában íródott, s ha így van, azt már másképpen kell megítélni, és a legnagyobb óvatosságra van szükség.

Útközben hallotta, amint a rikkancsok rekedtre kiabálják magukat a gyalogjárókon: „Rendkívüli kiadás! Egy képviselő bestiális legyilkolása!”

Kliensének és barátjának volt ez halotti beszéde – és az ügyvéd nem tudta elfojtani azt a balsejtelmét, hogy egy másiknak becsületes neve el fog merülni a botrány örvényében. Mindenképpen kényes elhatározás előtt állott, és akármennyire bízott is mindig önmagában, most mégis tanácsra vágyott. Egyenesen nem kaphatott, de azt gondolta, véletlenül talán hozzájuthat valahogy.

Kisvártatva ott ült kandallója egyik oldalán; a másikon irodafőnöke, Mr. Guest, középen pedig, ügyesen kiszámított távolságra a tűztől, egy palack aszúbor, mely réges-régen lakott már háza pincéjének sötétségében. A köd szálltában elaludt a beborított város fölött, a lámpák ragyogtak, mint megannyi karbunkulus; s az alacsony felhők fullasztó takarója alatt a város zajló élete olyan hanggal hömpölygött a nagy ütőerekben, mint valami hatalmas szélvész. Hanem a szobát felvidította a tűz fénye. A palackban már régen feloldódtak a savak: a bor felséges színét megfinomította az idő, mint ahogy a festett ablak színe is gazdagabb lesz az évek folyamán, s a domboldali szőlőskerteket forró őszi délutánokon elborító izzás arra várt, hogy kiszabaduljon, és eloszlassa a londoni ködöt. Az ügyvéd észrevétlenül ellágyult. Nem volt e világon ember, aki előtt oly kevéssé tudott volna titkolózni, mint Guest előtt – és nem is volt mindig bizonyos abban, hogy nem árult-e el többet, mint akarta. Guest gyakran járt hivatalos ügyekben a doktor házánál, ismerte Poole-t; nagyon valószínű, hogy hallott arról, milyen otthonos Mr. Hyde a házban; levonhatta a maga következtetéseit: nem helyénvaló-e tehát, hogy lássa azt a levelet, mely világot deríthet erre a rejtélyre? Főként, mivel Guest, nagy tanulmányozója és szakértője lévén a kézírásoknak, természetesnek és magától értetődőnek találná ezt a lépést. Amellett az irodafőnök okos ember, aligha olvas el ilyen különös okiratot anélkül, hogy el ne hallatna valami megjegyzést, és Utterson ebből a megjegyzésből kiokoskodhatná, mit kell majd tennie.

– Szomorú dolog ez nagyon Sir Danvers-szel – mondotta.

– Igen, valóban. Nagy felháborodást keltett városszerte – válaszolta Guest. – Az az ember, persze, őrült volt.

– Szeretném hallani erről az ön véleményét – folytatta Utterson. – Van itt egy dokumentum, az ő kézírásával, köztünk maradjon, mert nemigen tudom, mitévők legyünk vele; nagyon, nagyon csúnya ügy. No de itt van, éppen önnek való csemege: egy gyilkos keze írása.

Guest szeme felragyogott; egyszeriben leült, és szenvedélyesen tanulmányozni kezdte a levelet.

– Nem – mondta –, nem őrült; hanem azt meg kell hagyni: különös egy írás.

– És mindenesetre különös az írója is – tette hozzá az ügyvéd. E pillanatban lépett be az inas egy levéllel.

– Jekyll doktortól jött? – kérdezte az irodafőnök. – Úgy rémlett nekem, mintha ismerném az írást. Valami magánügy, Utterson úr?

– Csak egy vacsorameghívás. Miért? Látni akarja?

– Egy pillanatra. Köszönöm – azzal az irodafőnök egymás mellé tette a két papírlapot, és buzgón összehasonlítgatta a rajtuk levő írást. – Köszönöm – mondta végül, és visszaadta mindkettőt. – Nagyon érdekes kézírás.

Elhallgattak, és Utterson habozott egy darabig.

– Miért hasonlította össze a két írást, Guest? – kérdezte hirtelen.

– Hát, uram – felelte az irodafőnök –, igen különös hasonlatosságra bukkantam; a két írás sok tekintetben azonos; csak különbözőképpen dőlnek.

– Valóban különös – szólt Utterson.

– Úgy van, amint ön mondja: valóban különös – válaszolt Guest.

– Nem szeretnék beszélni erről a levélről, tudja, Guest mondta a principális.

– Értem – válaszolt az irodafőnök.

Mihelyt azonban Utterson egyedül maradt ez estén, bezárta a levelet a páncélszekrényébe, s ott is tartotta ezentúl.

– Hogyan! – gondolta. – Henry Jekyll még hamisító lesz egy gyilkos kedvéért!

És ereiben megfagyott a vér.

VI. LANYON DOKTOR KÜLÖNÖS VISELKEDÉSE

Röpült az idő; több ezer font vérdíjat tűztek ki a gyilkos fejére, mert Sir Danvers halálát országra szóló bűnnek tartották; hanem Hyde úgy eltűnt a rendőrség szeme elől, mintha sohasem is lett volna a világon. Igaz, sokat kifürkésztek a múltjából, csupa gyalázatos dolgot: történetek kerültek napfényre e kőszívű és erőszakos ember kegyetlenségéről, hitvány életéről, különös társaságáról, s arról a gyűlöletről, mely, úgy látszik, egész pályafutását övezte; hanem mostani hollétéről szót sem tudott senki. Attól a perctől kezdve, hogy a gyilkosság reggelén elhagyta Soho-beli házát, nyom nélkül eltűnt, és idő múltával Utterson lassankint magához tért égető izgatottságából, és visszanyerte lelke nyugalmát. Úgy gondolkozott, hogy Sir Danvers haláláért bőséges kárpótlás Hyde eltűnése. Most, hogy az a gonosz hatás megszűnt új élet kezdődött Jekyll doktor számára. Kibújt elzárkózottságából, újra érintkezni kezdett barátaival, ismét meghitt vendégük és, házigazdájuk lett; s míg eddig is közismert volt jótékonyságáról most nem kevésbé kivált jámborság tekintetében. Rengeteget dolgozott, sokat időzött szabad levegőn, sok jót tett; arca mintha kitelt volna, mintegy a jótevő munka belső öntudatától, és két hónapnál. tovább nyugton, békén volt a doktor.

Január 8-án Utterson a doktornál vacsorázott egy kis társasággal; ott volt Lanyon is, és a házigazda arca úgy fordult egyiktől a másik felé, mint a régi szép napokban, mikor ez a három férfiú elválaszthatatlan barát volt. Tizenkettedikén és tizennegyedikén az ügyvéd zárt ajtóra talált.

– A doktor úrnak szobában kell maradnia – mondta Poole –, és nem fogad senkit.

Tizenötödikén az ügyvéd újra próbálkozott, és most is visszautasították; minthogy az utóbbi két hónapban megszokta már, hogy szinte naponként látja barátját, nyomasztónak érezte ezt a visszatérő magányosságot. Az ötödik estén Guestet hívta meg vacsorára: a hatodikon elment Lanyon doktorhoz.

Itt legalább bebocsátották, de amint belépett, megdöbbentette a doktor külsején történt változás. A halál volt a homlokára írva. A rózsás arcú ember megsápadt, megfogyott, szemmel láthatóan megkopaszodott, megöregedett; és mégsem a hirtelen testi hanyatlás e jelei ragadták meg legerősebben az ügyvéd figyelmét, hanem a doktor tekintete, viselkedése, mely a léleknek valami mély döbbenetéről tanúskodott. Nem valószínű,

hogy a doktor a haláltól félne, de Utterson mégis hajlandó volt erre gyanakodni. „Igen gondolta –, orvos, ismernie kell az állapotát, és tudja, hogy napjai meg vannak számlálva; s ezt a tudatot nem bírja elviselni.”

És mégis, amikor Utterson megjegyzést tett állapotára, Lanyon igen szilárd hangon jelentette ki magáról, hogy halálra van ítélve. – Idegrázkódtatás ért – mondta –, és sohasem leszek már a régi. Hetek kérdése az egész. Rendben van... az élet kellemes volt, szerettem... igen, szerettem. Gyakran azt gondolom, hogy ha mindent tudnánk, boldogan távoznánk az életből.

– Jekyll is beteg – jegyezte meg Utterson. – Találkozott vele? De Lanyon arca elváltozott, és fölemelte reszkető kezét.

– Nem akarom többé látni Jekyll doktort, hallani sem akarok róla – mondta hangosan, megcsukló hangon. – Végeztem azzal az emberrel; kérem, kíméljen meg attól, hogy csak célozzon is rá, mert én halottnak tekintem.

– Nono – szólt Utterson; aztán hosszú szünet után megkérdezte: –Tehetek valamit? Mi hárman régi jó barátok vagyunk, Lanyon; nem élünk már olyan soká, hogy más barátokra tegyünk szert.

–Nincs itt mit tenni – felelte Lanyon –, kérdezze meg őt magát.

– Nem akar fogadni – mondta az ügyvéd.

– Ez nem lep meg – volt a válasz. – Utterson, egyszer majd, a halálom után, talán megismerheti minden oldalról ezt az ügyet. Én nem mondhatom el. Addig pedig, ha képes itt ülni, és egyébről beszélni velem, az Isten szerelméért, maradjon itt, és tegye meg; de ha nem tud megszabadulni ettől az átkozott témától, akkor menjen Isten hírével, mert ezt nem tudom elviselni.

Utterson, mihelyt hazaért, leült, és írt Jekyllnek, panaszolta, hogy a házából kizárták, és megkérdezte a Lanyonnal való szerencsétlen szakítás okait. Másnap hosszú, sok helyt igen patetikus stílusú, és néhol sötéten rejtélyes értelmű választ kapott. A Lanyonnal való összeveszés helyrehozhatatlan. „Nem kárhoztatom öreg barátunkat – írta Jekyll –, de osztozom abban a nézetében, hogy nem szabad találkoznunk többé. Mostantól kezdve teljesen elzárkózott életet szándékozom élni; kérem, ne lepődjék meg, és ne kételkedjék barátságomban, ha ajtóm gyakran ön előtt is zárva lesz. Tűrnie kell, hogy a magam sötét útjain járjak. Olyan büntetést és olyan veszedelmet hoztam önmagamra, amit nem nevezhetek meg. Enyém a legnagyobb bűn a világon, de a legnagyobb szenvedés is. Nem hittem volna, hogy ezen a földön legyen hely ilyen lesújtó szenvedés és borzalom számára, és ön, Utterson, csak egyet tehet e végzet enyhítésére: tartsa tiszteletben hallgatásomat.”

Utterson megdöbbent: Hyde sötét befolyásának vége volt, a doktor visszatért már régi foglalkozásaihoz, barátaihoz; egy hete még ott mosolygott a jövendőben egy kedves, tisztes öregség ígérete; és most, egy pillanat alatt – barátságnak, lelki békességnek, egész eddigi életének vége! Ekkora és ily váratlan változás őrültségre engedett következtetni, de, tekintetbe véve Lanyon viselkedését és szavait, valami mélyebb okának kell lenni.

Egy hét múlva Lanyon doktor ágynak esett, és nem egészen két heti szenvedés után meghalt. Utterson, a temetés után, mely nagyon megviselte, este bezárkózott irodájába, s egy szál bús gyertya világánál elővett egy borítékot, melyet elhunyt barátja címzett meg és pecsételt le. „Magánügy; kizárólag J. G. Utterson kezébe; ha előbb halna meg nálam, olvasatlanul megsemmisítendő" – ez volt nagy betűkkel ráírva, s az ügyvéd rettegett a tartalmának megismerésétől.

– Ma temettem el egy barátomat – gondolta –, hátha ez egy másiktól foszt meg?

De aztán hűtlenségnek bélyegezte félelmét, és feltörte a pecsétet. A borítékban egy másik volt hasonlóképpen lepecsételve, ezzel a felírással. „Nem szabad kinyitni Henry Jekyll doktor halála vagy eltűnése előtt." Utterson nem akart hinni a szemének. Igen, eltűnés volt odaírva; itt is, mint abban az őrült végrendeletben, melyet már régen visszaadott írójának – itt is össze volt kapcsolva az eltűnés gondolata Henry Jekyll nevével. De a végrendeletbe ez a gondolat Hyde sötét javaslatára került; nagyon is érthető és borzalmas szándékkal, Lanyon kézírásával – mit jelenthetett ez? Heves kíváncsiság fogta el, hogy nem törődve a tilalommal, egyszerre járjon végére e rejtelmeknek, de hivatásának tisztessége és elhunyt barátja iránt való hűsége erősen kötötte; és az iratcsomó ott szunnyadt továbbra is magánszéfjének legtitkosabb zugában.

Más meggyötörni a kíváncsiságot, és más legyőzni; nagyon kétes, hogy e naptól kezdve Utterson ugyanolyan mohósággal vágyott-e még életben maradt barátjának társaságára. Szeretettel gondolt rá, de a gondolatai nyugtalanok, szorongók voltak. Elment ugyan hozzá, de talán fellélegzett, mikor nem engedték be; meglehet lelke mélyén jobban örült, ha Poole-lal beszélgethetett a kapu küszöbén, a szabad levegőtől és a város zajától körülvéve, mint hogyha bebocsátották az önkéntes rabság hajlékába, és annak kifürkészhetetlen remetéjével üldögélt és beszélgetett. Pedig Poole nem sok kellemes újságot közölhetett vele. A doktor úgy látszik, most még jobban elzárkózik, mint valaha, a laboratórium fölött levő dolgozószobájába; ott is alszik néha; érdeklődése eltompult; nagyon hallgatag lett, nem olvas, mintha nyomná valami a lelkét. Utterson úgy megszokta már e változatlan híreket, hogy lassan megritkította látogatásait.

VII. AZ ABLAK ALATT

Egy vasárnap, amikor Utterson rendes sétáját végezte Enfielddel, útjuk véletlenül ismét az. emlékezetes mellékutcán vezetett; mikor a kapu elé értek, mind a kettő megállt, hogy megnézze.

– No – mondta Enfield –, ennek a históriának legalább vége van már. Sohasem látjuk többé Hyde urat.

– Remélem, nem – felelte Utterson. – Elmondtam már, hogy láttam egyszer, és ugyanolyan visszataszítónak találtam, mint ön?

– Nem is lehetett másképp – szólt Enfield. – De milyen szamárnak tarthatott ön engem, amiért nem jöttem rá, hogy ez Dr. Jekyll házának hátsó kapuja. És még így is részben az ön hibája, hogy kitaláltam.

– Hát kitalálta, igen? – kérdezte Utterson. – No, ha így van, lépjünk be az udvarba, és vessünk egy pillantást az ablakokra. Az igazat megvallva, nyugtalanít szegény Jekyll, – és úgy érzem, hogy egy barát jelenléte, még így, kívülről is, tán hasznára válik.

Az udvar hűvös volt, és kissé nedves is, korai félhomály ülte meg, noha fölötte a naplemente fényében ragyogott még a mennybolt. A három ablak közül a középső félig nyitva volt, és Utterson hirtelen megpillantotta Dr. Jekyllt, aki ott ült az ablak mellett, végtelen szomorú arccal, vigasztalhatatlan rab módjára szívta a friss levegőt.

– Micsoda, ön az, Jekyll! – kiáltotta. – Remélem, jobban van!

– Nagyon odavagyok, Utterson –felelte a doktor komoran –, nagyon odavagyok. Hála Istennek, nem tart már sokáig.

– Nagyon sokat gunnyaszt otthon – mondta az ügyvéd. – Ki kéne járnia, hogy felbolygassa a vérkeringését, mint Enfield úr meg én. Rokonom, Mr. Enfield... Jekyll doktor. Ugyan jöjjön, vegye a kalapját, és sétáljon velünk egy kicsit.

– Nagyon kedves – sóhajtott a másik. – Nagyon szeretnék... de nem, nem, nem, teljességgel lehetetlen; nem merek. De igazán nagyon örülök, Utterson, hogy láthatom; nagy gyönyörűség nekem, fel is hívnám önt és Enfield urat, de ez a hely igazán nem alkalmas a fogadásukra.

– Akkor hát – mondta kedélyesen az ügyvéd –, a legokosabb, amit tehetünk, ha idelent maradunk, és beszélgetünk önnel onnét, ahol vagyunk.

– Éppen ezt akartam én is indítványozni – felelte mosolyogva a doktor. De alighogy ezeket a szavakat kimondta, arcáról eltűnt a mosoly, és olyán nyomorult rémület és kétségbeesés kifejezése váltotta fel, hogy a lent álló két úriemberben megfagyott a vér. Csak egy szempillantásig látták, mert az ablak tüstént becsapódott; hanem ez a pillantás elég volt – szó nélkül kimentek az udvarból. Hallgatva jutottak ki a mellékutcából, és csak mikor a szomszédos fő útra értek, ahol még vasárnap is zajlott az élet csak akkor fordult meg végre Utterson, hogy barátjára nézzen. Sápadtak voltak mind a ketten, és ugyanaz a borzalom ült mindkettejük szemében.

– Isten irgalmazz, Isten irgalmazz – rebegte Utterson. Enfield csak komolyan bólogatott, és szótlanul ment tovább.

VIII. AZ UTOLSÓ ÉJ

Utterson egy este, vacsora után, kandallója mellett üldögélt, mikor egyszerre csak nagy meglepetésére Poole állított be hozzá.

– Úristen, Poole, mi szél hozza erre? – kiáltott fel, azután újra rápillantva, hozzátette: – Mi baja? Beteg a doktor úr?

– Utterson úr – mondta a szolga –, nagy baj van.

– Üljön le, itt egy pohár bor – szólt az ügyvéd. – Most pedig szedje össze magát, és mondja el értelmesen, hogy mit akar.

– Tetszik ismerni a doktor úr szokásait – kezdte Poole –, hogy hogyan elzárkózik mindig. Nohát most is bezárkózott a dolgozószobájába... és ezt nem szeretem; vigyen el az ördög, ha szeretem. Félek, nagyságos úr.

– Nono, barátom – mondta az ügyvéd –, beszéljen világosan. Mitől fél?

– Féltem már egész héten – felelte Poole, csökönyösen kitérve a kérdés elől –, most aztán nem bírom tovább.

A szolga külseje tökéletesen igazolta a szavait; viselkedése sokkal bizonytalanabb volt, mint máskor, és azt a pillanatot kivéve, amikor bevallotta ijedelmét, egyszer sem nézett az ügyvéd szemébe. Most is úgy ült, hogy a boros poharat érintetlenül tartotta a térdén, és szemét a szoba egyik sarkára szögezte.

– Nem bírom tovább – ismételte.

– Nono – mondta az ügyvéd –, látom, hogy van valami oka, Poole; látom, valami komoly baj van. Próbálja elmondani, mi az.

– Azt hiszem, valami gyalázatos dolog történt – szólt rekedten Poole.

– Gyalázatos dolog?! – kiáltott fel az ügyvéd megriadva, és már-már bosszúsan. – Micsoda gyalázatos dolog? Hogy érti ezt? – Nem merem megmondani, nagyságos úr – volt a válasz –, de nem tetszenék velem jönni, és megnézni tulajdon szemével? Utterson egyetlen válasza az volt, hogy felugrott, kapta a kalapját és télikabátját; s közben csudálkozva figyelte meg, hogy mekkora megkönnyebbülés látszik a komornyik arcán – és talán nem kevésbé csudálkozott azon, hogy a bor még most is érintetlen volt, mikor letette a poharat, hogy kövesse őt.

Vad, hideg, egészen az évszakhoz illő márciusi éjszaka volt, a sápadt hold sarlója hanyatt feküdt, mintha a szél fölbillentette volna; a futó felhőket mintha átlátszó patyolatból szőtték volna.

A szél megnehezítette a beszélgetést, s az arcukba korbácsolta a vért. Amellett úgy látszott, hogy az utcákról szokatlan mértékben elsöpörte a járókelőket, mert Utterson úgy érezte, soha ilyen elhagyatottnak nem látta még London e részét. Másképpen szerette volna pedig látni; soha életében nem érzett ilyen erős vágyat, hogy lássa és érinthesse embertársait, mert akárhogy tusakodott is ellene: lelkében valami rettentő baj előérzetét cipelte. A tér, mikor odaértek, tele volt széllel, porral, s a kert vézna fák a kerítést csapkodták ágaikkal. Poole, aki egész úton egy-két lépéssel előrejárt, most hirtelen megállt a járda közepén, s a harapós idő ellenére levette kalapját, és megtörülgette homlokát egy vörös zsebkendővel. De akárhogy vágtatott is idáig, nem a sietség okozta izzadságcseppeket, hanem a fojtogató aggodalom hideg verejtékét törölte le, mert az arca fehér volt, s mikor megszólalt, a hangja érdes és izgatott.

– Na, nagyságos úr – mondotta –, itt volnánk; adja Isten, hogy ne legyen semmi baj.

– Ámen, Poole – szólt az ügyvéd.

Ezek után a szolga óvatosan kopogtatott; a kaput, amennyire a lánc engedte, kinyitották, s egy hang azt kérdezte belülről: – Maga az, Poole?

– Én – felelte Poole. – Nyissák csak ki a kaput.

A hall, mikor beléptek, fényesen ki volt világítva, a kandallóban lobogott a tűz, körülötte az egész cselédség: férfiak; nők, összebújva, mint a birkanyáj. Utterson láttára a mindeneslány hisztérikus visításba tört ki, a szakács meg felkiáltott:

– Úristen! Utterson úr! – és elébe rohant, mintha meg akarta volna ölelni.

– Mi az, mi az? Mind itt vannak? – szólt ingerülten az ügyvéd. – Nagyon szokatlan, nagyon helytelen dolog; azt hiszem, éppenséggel nem tetszenék a gazdájuknak.

– Félnek – mondta Poole.

Síri csönd lett, senki sem tiltakozott; csak a mindenes hangja hallatszott ismét, aki hangosan sírt.

– Fogd be a szádat! – kiáltott rá Poole olyan durva hangon, mely idegeinek felkorbácsoltságáról tanúskodott; és valóban, mikor a lány feljajdult, valamennyien megrezzentek, és rettegő várakozást kifejező arccal fordultak a belső ajtó felé.

– Most pedig – folytatta a komornyik, a kuktához fordulva –, adj ide egy gyertyát, és egyszeriben nekilátunk a dolognak. – Azzal megkérte Uttersont, hogy kövesse, és a hátsó kert felé indult.

– Jöjjön olyan csendesen, ahogy csak tud, uram – mondotta. Azt akarom, hogy halljon mindent, de ne hallják meg, hogy itt van. És azt mondom, hogy ha véletlenül mégis behívná a doktor úr, be ne menjen.

E váratlan befejezésre Utterson idegei úgy megremegtek, hogy kis híján elvesztette az egyensúlyát, de összeszedte bátorságát, követte a komornyikot a laboratórium épületébe, s az összevissza dobált ládákkal, üvegekkel teli boncolótermen át a lépcső aljáig.

Poole itt intett neki, hogy álljon az egyik oldalra, és hallgatózzék; ő maga pedig eközben, letéve a gyertyát, és szemmel láthatóan elszántságra biztatgatva magát, felment a lépcsőn, és kissé bizonytalan kézzel kopogtatott a dolgozószoba párnázott ajtaján.

– Utterson úr kérdezteti, hogy bejöhet-e a doktor úrhoz? – szólt, s azzal újra hevesen integetett az ügyvédnek, hogy füleljen.

Szánalmas hang felelte belülről:

– Mondja meg, hogy senkit sem fogadhatok.

– Igenis, doktor úr – mondta Poole, s a hangjában valami diadalérzésféle bujkált; aztán gyertyáját felkapva, visszavezette Uttersont az udvaron át a nagy konyhába, ahol a tűz már kialudt, és bogarak futkároztak. a padozaton.

– Uram – kérdezte Poole, Utterson szemébe nézve –, a gazdám hangja volt ez?

– Úgy látszik, nagyon megváltozott – felelte az ügyvéd, nagyon sápadtan, de állva Poole tekintetét.

– Hogy megváltozott-e? Meghiszem azt! – mondta a komornyik. – Nem azért voltam húsz esztendeig a házában, hogy eltévesszem a hangját. Nem, ügyvéd úr: a gazdámat eltették láb alól; eltették bizony; most egy hete, mikor hallottuk, hogy Isten nevét kiáltotta, és hogy ki van ott helyette, és mért marad ott? Ez valami égbekiáltó dolog, Utterson úr!

– Különös történet ez, Poole; nagyon vad história, barátom mondta Utterson körmét rágva: – Föltéve, hogy úgy van, amint maga hiszi, föltéve, hogy Jekyll doktort... eh, mondjuk ki: meggyilkolták, mi bírhatná a gyilkosát arra, hogy itt maradjon? Ez lehetetlenség, a józan ész tiltakozik ellene.

– Jól van, Utterson úr, önt nehezen lehet meggyőzni, de mégis megteszem – mondta Poole. – Tudnia kell, hogy az elmúlt héten az a valaki vagy valami, ami abban a szobában lakik, éjjel-nappal követelt egy bizonyos fajta patikaszert, és nem tudott kedvére valót kapni. Gyakran szokta... mármint a gazdám... a parancsait egy darab papírra írni, és a lépcsőre dobni. Ezen a héten folyvást így volt; mindig csak papiros, mindig zárt ajtó, s még az étel is ott maradt, hogy olyankor csempéssze be a szobába, mikor senki sem látja. No már most: minden áldott nap, sőt egy nap kétszer, háromszor is volt ott parancs és panaszkodás, és engem elszalasztott a város minden nagy gyógyszertárába. Valahányszor meghoztam a kívánt anyagot, már ott volt egy másik papír, és azt parancsolta, hogy vigyem vissza, mert nem tiszta... s újabb rendelés, másik cégnek

címezve. Iszonyú nagy szükség lehet arra a szerre, akárminek kell is.

– Van magánál egy ilyen papír? – kérdezte Utterson.

Poole megtapogatta a zsebét, és előszedett egy összegyűrt cédulát, melyet az ügyvéd gondosan végigtanulmányozott, közelebb hajolva a gyertyához. A tartalma ez volt: „Dr. Jekyll tiszteletét küldi a Maw-cégnek. Kijelenti, hogy legutóbbi mintaküldeményük nem tiszta, és teljesen használhatatlan mostani céljaira. 18...-ban Dr. J. meglehetősen nagy mennyiséget vásárolt az M. cégtől. Most kéri, hogy kutassanak a legnagyobb gonddal, és ha maradt valami ugyanabból a minőségből, szállítsák azt neki azonnal. Pénz nem játszik szerepet. Dr. J. számára életbevágóan fontos a dolog." – Idáig elég nyugodt volt a levél hangja, de itt, a toll hirtelen szökkenésével egyszerre felszabadult az írójának egész izgatottsága. „Az Isten szerelméért – tette hozzá –, találjanak valamit a régiből!"

– Különös levél – szólt Utterson, aztán felcsattant: – Hogyan jutott nyitva a maga kezébe?

– A Maw-ék embere dühbe gurult, és visszadobta nekem, mint valami rongyot – felelte Poole.

– Biztos, hogy ez a doktor kezétől származik? – kérdezte az ügyvéd.

– Azt gondoltam, hogy hasonlít az ő írásához – mondta meglehetős bosszúsán a szolga; aztán más hangon folytatta: – De hát mit törődünk a keze írásával? Én láttam!

– Látta? – ismételte Utterson. – Nos?

– Hát ez az! – mondta Poole. – Így történt: hirtelen beléptem a kertből a boncolóterembe. Úgy látszik, kisurrant oda, hogy keresse az orvosságát, vagy mit, mert a dolgozószoba ajtaja nyitva volt... és ő ott kotorászott a terem túlsó végén a ládák közt. Feltekintett, mikor beléptem, valami kiáltásféle tört ki belőle, és felsurrant a dolgozószobába. Csak egy pillanatra láttam, de minden hajam szála égnek meredt. Uram, ha a gazdám volt az, miért viselt álarcot? Ha a gazdám volt, miért visított fel, mint egy patkány, és miért futott el előlem? Elég régen szolgálom. És aztán... – itt szünetet tartott, és végigsimította homlokát.

– Ezek mind igen különös körülmények – mondta Utterson –, de azt hiszem, most már napnál világosabban látom a dolgot. A gazdáját, Poole, nyilván valami nagy betegség támadta meg, amely nemcsak gyötri, de el is ékteleníti azt, aki szenved benne; úgy vélem, ez változtathatta el a hangját is; ezért kutatja olyan mohón azt az orvosságot, amelynek segítségével szegény még reménykedik, hogy meggyógyulhatna... adná Isten, hogy ne csalódjék! Ez az én magyarázatom: elég szomorú; Poole, sőt rémítő elgondolni, de egyszerű és természetes, összefügg a történtekkel, és megkímél minket minden túlzott izgalomtól.

– Uram – szólt a komornyik, kékre-zöldre válva –, az a micsoda nem volt a gazdám, annyi szent! A gazdám – itt körülnézett, és suttogóra fogta hangját –, magas, jól megtermett férfi, ez meg inkább embervakarcs volt.

Utterson tiltakozni próbált.

– Ó, uram – kiáltott Poole –, azt hiszi, nem ismerem a gazdámat húsz esztendő elmúltával? Azt hiszi, nem tudom, milyen magasra ér a feje a dolgozószoba ajtajában, ahol minden reggel láttam? Nem, az az álarcos micsoda sohasem volt Jekyll doktor... tudja Isten, mi lehet, de Jekyll doktor soha; és az a meggyőződésem, hogy itt gyilkosság történt!

– Poole – felelt az ügyvéd –, ha csakugyan ez a véleménye, kötelességem bizonyosságot szerezni. Akármennyire szeretném is megkímélni a gazdája érzelmeit, akármennyire megzavar is ez a levél, amely látszólag azt bizonyítja, hogy még életben van; kötelességemnek fogom tartani, hogy betörjem azt az ajtót.

– Ó, Utterson úr, ez már beszéd! – kiáltott fel a komornyik. – És most következik a második kérdés – mondta Utterson. Ki fogja megtenni?

– Hát ön meg én – volt az eltökélt válasz.

– Jól van – felelte az ügyvéd –, és akármi lesz is a vége, gondom lesz arra, hogy magának kára ne legyen a dologból.

– A boncolóteremben van egy fejsze – folytatta Poole –, ön pedig használhatná a konyhai piszkavasat.

Az ügyvéd kezébe vette a durva, súlyos szerszámot, és meglóbálta.

– Tudja-e, Poole – kérdezte föltekintve –, hogy mi most veszedelemnek tesszük ki magunkat?

– Az bizony meglehet, ügyvéd úr – felelte a komornyik.

– Hát akkor jó lenne, ha őszintén beszélnénk – mondta a másik. – Mind a ketten többet gondolunk, mint amennyit kimondtunk; öntsük ki egészen a szívünket. Megismerte azt az álarcos alakot, akit látott?

– Bizony, uram, olyan gyorsan tűnt el, s úgy összegörnyedt, hogy nemigen esküdhetem meg rá... De ha arra gondol, hogy Mr. Hyde volt-e? Hát igen, azt hiszem, ő volt! Tudja, körülbelül ugyanakkora volt, ugyanolyan gyors, könnyű léptű, meg aztán ki más juthatott volna be a laboratórium kapuján? Nem felejtette el, ugye, ügyvéd úr, hogy a Carew-gyilkosság idején még nála volt a kulcs. De ez még nem minden. Nem tudom, tetszett-e valaha találkozni ezzel a Hyde úrral?

– Igen – mondta az ügyvéd –, egyszer beszéltem vele.

– Akkor bizonyosan éppen olyan jól tudja, mint valamennyien, hogy volt abban az úrban valami különös... valami, amitől megborzongott az ember... nem tudom, hogyan fejezzem ki, hacsak úgy nem, hogy hidegség támadt tőle az ember velejében.

– Én magam is éreztem ilyesfélét – mondta Utterson.

– Így éreztem én is – folytatta Poole. – Nohát, mikor az álarcos micsoda felugrott a vegyszerek közül, mint egy majom, és besurrant a dolgozószobába, mintha jég szaladt volna végig a hátgerincemen. Ő, tudom, hogy ez nem bizonyság, Utterson úr; eleget tanultam ahhoz, de mégiscsak megvannak az érzései az embernek, és én megesküszöm, hogy Mr. Hyde volt az!

– Igen, igen – mondta az ügyvéd. – Én is ettől tartok. Alapos volt a félelmem... ebből a kapcsolatból nem származhatott semmi jó. Igen, csakugyan, hiszek magának; azt hiszem, megölték szegény Harryt, és a gyilkosa, Isten tudja csak, hogy miért, még ott rejtőzik az áldozat szobájában. Nohát, legyünk mi a megbosszulói. Hívja Bradshaw-t.

Hívásukra megjelent az inas, igen sápadtan és idegesen.

– Szedje össze magát, Bradshaw – szólt az ügyvéd. – Ez az izgalom, tudom, megviselte magát is; de most majd végére járunk a dolognak. Poole meg én betörünk a dolgozószobába. Ha nincs baj, az én vállam elég széles, hogy elviseljem a következményeket. De arra az esetre, ha valami mégsem volna rendjén, vagy egy gonosztevő a hátsó kapun próbálna menekülni, magának meg a kuktának meg kell kerülniük a házat, és furkós bottal őrt állani a laboratórium kapujánál. Tíz percet adunk maguknak, hogy elfoglalják őrhelyüket.

Bradshaw távoztakor az ügyvéd órájára nézett.

– Most pedig Poole, menjünk mi is az őrhelyünkre – mondotta, s a piszkavasat hóna alá kapva, az udvar felé indult. Rohanó felhők takarták el a holdat, s e pillanatban teljes volt a sötétség. A szél, mely csak hirtelen fuvallatok és légvonat alakjában jutott be az elfalazott, mély udvarba, járás közben meg-meglobogtatta a gyertya lángját, míg csak védett helyre nem jutottak a boncolóteremben, ahol csendesen leültek várakozni. London ünnepélyes zúgása hallatszott körös-körül; de közelükben csak a dolgozószoba padlóján fel-alá kopogó léptek törték meg a csendet.

– Így jár-kel egész nap – suttogta Poole –, sőt még az éjszaka legnagyobb részében is. Csak akkor nyugszik meg egy kicsit, ha új mintaküldemény jön valamelyik gyógyszerésztől. Ó, rossz lelkiismeret lehet az, ami ilyen ellensége a nyugalomnak! Ó, uram, gonoszul kiontott vér van ennek minden lépése nyomán! De hallgassa csak megint, egy kicsit közelebbről... füle helyett a szívével hallgatózzék, Utterson úr... és mondja meg, a doktor úr járása ez?

A lépések könnyűek, különösek voltak; kissé bizonytalanok is lehettek, mert igen lassan következtek egymás után; ez a járás valóban nem hasonlított Henry Jekyll súlyos, csikorgó lépteihez. Utterson felsóhajtott.

– Sohasem hallanak egyebet?

– De, egyszer – felelte bólintva Poole. – Egyszer hallottam sírni!

– Sírni? Hogyan?! – szólt megborzadva az ügyvéd.

– Úgy sírt, mint egy asszony, vagy mint egy elkárhozott lélek – mondta a komornyik. – Nekem is úgy ránehezedett a szívemre, hogy csaknem sírva fakadtam.

Ezalatt végére járt a tíz perc. Poole előkotorta a fejszét egy rakás csomagolószalma alól a gyertyát a legközelebbi asztalra tették, hogy világítson a támadáshoz; azzal, lélegzetüket visszafojtva, arrafelé húzódtak, ahol azok a türelmes lábak még mindig jártak, fel és alá, fel és alá az éjszaka csöndjében.

– Jekyll – kiáltott fel Utterson erős hangon –, látni akarom önt! – Várt egy pillanatig, de nem kapott választ. – Becsületesen figyelmeztetem, a gyanúnk felébredt, látnom kell önt, és látni is fogom, ha egyenes úton nem, hát másképpen... ha engedelmével nem, hát erőszakkal!

– Utterson – felelte a hang. – Irgalmazzon, az Isten szerelméért!

– Ó, ez nem Jekyll hangja, hanem Hyde-é! – kiáltott Utterson. – Betörni az ajtót, Poole!

Poole meglóbálta feje fölött a fejszét; a csapás megrázta az egész épületet, s a veres kárpitos ajtó zárja és kapocsvasai megrendültek. Pokoli üvöltés, valóságos állati rémület hangja tört ki a szobából. Újra lecsapott a fejsze, újra megreccsentek a deszkák, kimozdult helyéből az ajtó kerete; négy ütés jött egymás után, de a fa szívós volt, a lakatosmunka kitűnő; csak az ötödikre tört össze a zár, és zuhant be a szőnyegre az összezúzott ajtó.

Az ostromlók, megriadva tulajdon lármájuktól s a nyomában járó csendtől, egy pillanatra megálltak és benéztek. Békés lámpafényben tárult eléjük a dolgozószoba, jó tűz égett, pattogott a kandallóban, a teafőző halkan duruzsolt, egy-két fiók nyitva volt, a papirosok szép rendben az íróasztalon; a tűz mellett egy kis asztal teához terítve – azt mondta volna az ember, hogy ez a legnyugalmasabb és, az üvegtáblás gyógyszerszekrényeket nem számítva, a legmindennapibb szoba most London városában.

A szoba közepén egy gyötrelmesen összefacsarodott és még egyre vonagló emberi test hevert. Lábujjhegyen közeledtek hozzá, hátára fektették, és megismerték Edward Hyde arcát. Túlságosan bő – a doktor termetére szabott –, ruha volt rajta; arcizmai még rángatóztak, mintha lett volna benne élet, de az már elszállott belőle, s a kezében szorongatott üvegcséből és a levegőben terjengő erős, kesernyés szagból Utterson megértette, hogy öngyilkos tetemét látja.

– Későn érkeztünk – mondta komoran –, a megmentésére is, a büntetésére is. Hyde maga számolt le magával; nekünk nem marad egyéb tennivalónk, mint a gazdájuk holttestét megkeresni.

Az épület nagy részét a boncolóterem foglalta el, amely majdnem az egész földszintre kiterjedt, és felülről kapott világítást s a dolgozószoba, mely az épület egyik végén emeletet alkotott, és az udvarra nézett. A boncolótermet folyosó kötötte össze a mellékutcára nyíló kapuval; e folyosóról egy második lépcső vitt a dolgozószobába. E mellett volt még a házban néhány sötét fülke és egy tágas pince is. Mindezeket keresztülkasul vizsgálták. A fülkéknek egy-egy szempillantás, is elég volt, mert mind üresen állt, és az ajtajukról felszálló por bizonyította, hogy régen nem nyitották ki egyiket sem. A pince, igaz, tele volt mindenféle limlommal, legnagyobbrészt Jekyll sebész-elődjének idejéből; de amint az ajtót kinyitották, itt be kellett látniuk a további kutatás hiábavalóságát, mert az ajtóról óriási pókháló szakadt le, mely évek óta pecsételhette le a bejáratot. Sem élve, sem halva sehol semmi nyoma Henry Jekyllnek.

Poole toppantott a folyosó kőkockáin.

– Bizonyosan ide temették el – mondta a döngést figyelve. Vagy pedig megszökött – szólt Utterson, s elkezdte vizsgálgatni a mellékutcára nyíló kaput. Be volt zárva, s a közelében, a kövön megtalálták a kulcsot, melyet már belepett a rozsda.

– Ezen nem látszik, hogy használták volna – jegyezte meg az ügyvéd.

– Hogy használhatták volna! – visszhangozta Poole. – Hát nem tetszik látni, hogy el van törve? Mintha csak erőszakkal rátaposott volna valaki.

– Igen – folytatta Utterson –, és már a törés helye is rozsdás! – A két férfi megdöbbenve nézett egymásra.

– Megáll az eszem – mondta az. ügyvéd. – Gyerünk vissza a dolgozószobába.

Hallgatagon mentek fel a lépesőn, s hirtelen, megborzadó pillantást vetve a holttestre, még. gondosabban kutatták át a szobát. Egyik asztalon vegyészi munka nyomait találták, valami fehér só kisebb-nagyobb halmait, üvegtányérokon, mintha éppen kísérlet közben lepték volna meg a szerencsétlent.

– Ez az a szer, amit én hordtam neki mindig – mondta Poole; és mialatt beszélt, a teafőző tartalma fülsértő zajjal kifutott.

Ez a hang a kandallóhoz csalta őket, ahová kényelemszerető módon oda volt húzva a karosszék, a teáskészlet a székben ülő keze ügyében, még cukor is volt a csészében. Egy állványon néhány könyv hevert; egyik nyitva volt a teáscsésze mellett – és Utterson felindulva látta, hogy az valami istenes műnek, melyről barátja gyakran beszélt nagy tisztelettel, Jekyll tulajdon kezétől vérlázító istenkáromlásokkal telefirkált példánya.

A szobában tartott szemléjük folyamán a kutatók most az álló tükörhöz értek, amelybe mind a ketten önkéntelen borzadással belepillantottak. De úgy volt fordítva, hogy nem

mutatott egyebet, csak a mennyezeten játszadozó rózsaszín fényt, a szekrények üveghomlokzatán százszorosan visszaverődő tüzet, és tulajdon sápadt, ijedt arcukat, amint előrehajoltak, hogy belenézzenek.

– Különös dolgokat láthatott ez a tükör – suttogta Poole.

– Elég különös a tükör maga is – felelte ugyanilyen hangon az ügyvéd. – Mert ugyan miért kellett Jekyllnek... – hirtelen elakadt ennél a szónál; de aztán legyőzte gyöngeségét, és folytatta: – miért kellett Jekyllnek ez a tükör? Csakugyan – mondta Poole.

Most az íróasztalhoz fordultak. Az asztal lapján, a szépen elrendezett iratok között egy boríték volt legfölül, rajta a doktor keze írásával, Utterson neve. Az ügyvéd feltörte a pecsétjét, s egynéhány irat esett belőle a földre. Az első végrendelet volt, éppen olyan különös módon fogalmazva, mint az, amelyet az ügyvéd hat hónappal ezelőtt visszaadott: testamentumnak, a doktor halála esetére, ajándéklevélnek, arra az esetre, ha eltűnnék; de Edward Hyde neve helyében az ügyvéd, leírhatatlan ámulattal, Gabriel John Utterson nevét olvasta. Poole-ra nézett, aztán ismét a papírra, aztán végül mindketten a szőnyegen elterült halott gonosztevőre.

– Megáll az eszem – mondta az ügyvéd. – Napok óta keze közt van minden; semmi oka nem lehetett, hogy kedveljen engem; dühöngenie kellett annak láttára, hogy kitúrták az örökségből... és mégsem semmisítette meg ezt az okmányt!

Felkapta a következő papirost; kurta levél volt, a doktor keze írása, aznapi dátummal.

– Ó, Poole! – kiáltott fel az ügyvéd. – Ma még élt, és itt volt! Nem bánhattak el vele ilyen rövid idő alatt, életben kell lennie, meg kellett szöknie! De hát miért menekült? Hogyan? És ebben az esetben: kijelenthetjük-e, hogy ez az ember öngyilkos lett? Óvatosnak kell lennünk. Érzem, hogy mi még valami rettentő katasztrófába sodorhatjuk a gazdáját.

– Miért nem olvassa el a levelet? – kérdezte Poole.

– Mert félek – felelte ünnepélyesen az ügyvéd. – Adja Isten, hogy ne legyen rá okom. – Azzal szeméhez emelte a levelet, és olvasta, amint következik:

„Édes Utterson barátom, mikor ez az írás kezébe kerül, én már eltűntem; hogy milyen körülmények között, azt nem Láthatom előre, de ösztönöm és rettentő helyzetem minden körülménye azt mondja, hogy a vég bizonyos, és közel van. Olvassa el először is Lanyon elbeszélését, amit ígérete szerint az ön kezéhez juttatott, és ha többet akar megtudni, olvassa el az én vallomásomat.

Méltatlan és szerencsétlen barátja

Henry Jekyll.”

– Volt még egy harmadik írás is benne? – kérdezte Utterson. – Itt van, ügyvéd úr – felelte Poole, és kezébe adott egy több helyt lepecsételt tekintélyes csomagot. Az ügyvéd zsebre tette:

– Nem akarom, hogy szó essék erről az írásról. Ha a gazdája megszökött vagy meghalt, legalább megmenthetjük a becsületét. Tíz óra; haza kell mennem, hogy nyugodtan elolvashassam ezeket az iratokat, de éjfélre itt leszek, s akkor értesítenünk kell a rendőrséget.

Kimentek, bezárva maguk mögött a boncolóterem ajtaját, és Utterson ismét a hall kandallója körül hagyván az összebújt cselédséget, hazavánszorgott irodájába, hogy elolvassa azt a két elbeszélést, amelyek végre világot derítenek az egész rejtélyre.

IX. LANYON DOKTOR ELBESZÉLÉSE

Ma négy napja, január kilencedikén, az esti postával ajánlott levelet kaptam; a címzés kollégám és régi iskolatársam, Henry Jekyll írása volt. Nagyon meglepett a dolog, mert egyáltalán nem szoktunk levelezni; különben is előző este láttam, együtt vacsoráztunk, és semmi olyanról nem volt szó köztünk, ami esetleg indokolhatta volna az ajánlott levél küldésének formalitását.

A tartalma csak növelte csodálkozásomat, mert íme, így szólt:

18... december 10. Kedves Lanyon, ön legrégibb barátaim közé tartozik, és ámbár időnként összekülönbözünk tudományos kérdéseken, nem emlékszem, hogy a szeretet, legalább az én részemről, valaha is megszűnt volna. Sohasem volt olyan idő, amikor, ha ön így szól hozzám: „Jekyll, az életem, becsületem, és eszem az ön kezében van" – fel nem áldozom önért a fél karomat. Lanyon, az életem, becsületem, ép eszem, mind az ön kénye-kedvétől függ; ha ma éjjel elhagy; végem van. Ez elöljáró beszéd után azt hihetné, hogy valami tisztességtelen dologra kérem. Ítélje meg maga.

Azt kívánom öntől, hogy halassza el minden, ma estére szóló kötelezettségét, igen, még ha egy császár ágyához hívják is; fogadjon kocsit, ha csak az öné nincs éppen a kapuja előtt, s ezt a levelet tájékoztatóul magánál tartva, hajtasson egyenest a házamhoz, Poole, a komornyikom, megkapta parancsaimat; egy lakatossal fog várni önre. Föl kell feszíteni a dolgozószobám ajtaját; ön egymaga menjen be, nyissa ki a bal oldali, E-betűs üveges szekrényt – ha be van zárva, törje fel; húzza ki a felülről negyedik vagy – ami ugyanaz – az alulról harmadik fiókot, egész tartalmával, úgy, amint van. Kétségbeesett lelkiállapotomban beteges félelem gyötör, hogy félre találom vezetni, de még ha tévedek is, megismerheti a helyes fiókot a tartalmáról: porok, egy üvegcse meg egy füzet. Arra kérem, hogy ezt a fiókot úgy, ahogy van, vigye haza magával a Cavendish Square-re.

Ez az első része annak a szolgálatnak, amelyre kérem: íme a második. Ha rögtön útnak indul ezután, hogy megkapta ezt a levelet, jóval éjfél előtt otthon lehet, de azért ennyi időt adok, nemcsak mert váratlan és leküzdhetetlen akadályoktól tartok, de azért is, mert a további teendőkre alkalmasabb az olyan óra, mikor a cselédség már alszik. Tehát arra kérem, hogy éjfélkor legyen egyedül a rendelőszobájában, önmaga bocsásson be a

házba egy embert, aki nevemben fog jelentkezni, s ennek kezébe adja azt a fiókot, amit magával vitt a dolgozószobámból. Ezzel elvégezte szerepét, és tökéletesen kiérdemelte hálámat. Öt perccel később, ha magyarázathoz ragaszkodik, meg fogja érteni, hogy ezek az intézkedések főben járó fontosságúak, s ha csak egyet is elhanyagol – akármilyen fantasztikusnak látszanak is – halálommal vagy megtébolyodásommal terheli meg a lelkiismeretét.

Bármennyire bízom is abban, hogy nem veszi tréfára ezt a kérésemet, szívem verése eláll, és kezem reszket e lehetőségnek még a gondolatától is. Képzeljen el engem, ebben az órában, idegen helyen, minden képzeletet felülmúló sötét kétségbeesésben gyötrődve, és mégis tudva azt, hogy, ha ön pontosan teljesíti kérésemet, bajaim úgy elmúlnak, mint valami elhangzott mese. Legyen segítségemre, kedves Lanyon, és mentse meg barátját

H. J.-t

U. i. Már lepecsételtem ezt a levelet, mikor új rémület csapott a lelkemre. Meglehet; hogy a posta cserbenhagy, és e sorok holnap reggelig nem jutnak a kezébe. Ez esetben, kedves Lanyon, teljesítse megbízásomat a nap folyamán; amikor önnek legalkalmasabb, és várja az emberemet másnap éjfélre. Lehet, hogy már késő lesz, s ha az az éjjel, esemény nélkül múlik el, tudja meg, hogy vége van Henry Jekyllnek.

E levél olvastára bizonyosnak tartottam, hogy kollégám megőrült; de addig is, míg ez minden kétséget kizáróan bebizonyosodik, kötelességem úgy cselekedni, ahogy kívánta. Minél kevésbé értem ezt a zűrzavaros írást, annál kevésbé van módom megítélni fontosságát; s egy ilyen módon megfogalmazott kérést súlyos felelősség nélkül nem lehetett félrevetni. Így hát felugrottam az asztaltól, bérkocsiba ültem, és egyenesen Jekyll házához hajtattam. A komornyik várta érkezésemet; ugyanazzal a postával, amelyikkel én, ő is megkapta ajánlott levélben az utasításokat, és tüstént el is küldött lakatosért és ácsért. A mesteremberek meg is jöttek, mialatt még egymással beszéltünk, s együtt indultunk néhai Denman doktor boncolóterme felé, ahonnét (mint ön bizonyára tudja) igen kényelmesen lehet bejutni Jekyll magán-dolgozószobájába. Az ajtó nagyon erős volt, a zár kitűnő; az ács bevallotta, hogy sok gondot okozna, és nagy rongálásra lenne szükség, ha erőszakkal kellene betörni; a lakatos meg közel járt a kétségbeeséshez. De ez az utóbbi ügyes fickó volt, és két órai munka után kinyílt az ajtó. Az E-betűs szekrény nem volt bezárva; kihúztam a fiókot, megtömködtem szalmával, vászonba burkoltam, és hazavittem a Cavendish Square-re.

Itt aztán vizsgálgatni kezdtem a tartalmát. A porok elég csinosan voltak csomagolva, de nem gyógyáru-nagykereskedések gondosságával; nyilvánvaló volt, hogy Jekyll saját készítménye valamennyi, s mikor egy tasakot felbontottam, egyszerű, kristályos fehér sónak látszó keveréket találtam benne. Az üvegcse, amelyre ezután irányult a figyelmem, körülbelül félig volt tele holmi vérvörös folyadékkal, mely erősen izgatta a szaglóérzékeket, és úgy tetszett nekem, hogy foszfort és illanó étert tartalmaz. Többi alkotóelemét találgatni sem tudtam. A füzet közönséges jegyzőkönyvecske volt, és alig tartalmazott jó néhány dátumnál egyebet. E dátumok sora több évvel ezelőtt kezdődött, de megfigyeltem, hogy a följegyzések körülbelül egy éve hirtelen megszűntek. Itt-ott kurta megjegyzés fűződött a dátumhoz, rendesen nem több ez egy szónál: „kettős"; e szó talán hatszor fordult elő több száz följegyzés között, egyszer pedig, még a lista elején, felkiáltó jelektől követve: „teljes kudarc!" Mindez, akárhogy sarkallta is kíváncsiságomat, kevés határozottat mondott. Itt van egy üvegcse, valami folyadékkal, egy papír valami porral, és följegyzések egy kísérletsorozatról, amely – mint Jekyll doktor sok más kutatása – semmi gyakorlati célra nem vezetett. Hogy e tárgyak házamba kerültek – vajon hogyan érintheti ez akár becsületét, akár épségét, akár életét az én hóbortos kollégámnak? Ha a küldönce eljöhet egyik helyre, miért nem mehet a másikra? És még feltéve, hogy van is valami akadály, miért kell az én házamban titkon fogadni azt az urat? Minél tovább gondolkoztam, annál inkább meggyőződtem arról, hogy elmezavarttal van dolgom; aludni küldtem ugyan a cselédeimet, de biztonság kedvéért megtöltöttem egy régi revolvert.

Alig kondult el a tizenkettő London felett, a kopogtató halkan megszólalt kapumon. Magam mentem ki erre a hívásra, s egy kis embert találtam a kapubolt pillérei között meghúzódva.

– Jekyll doktortól jön? – kérdeztem.

Kényszeredetten „igen"-t intett, s mikor kértem, hogy lépjen be, előbb kutatóan pillantott hátra a tér sötétjébe. Egy rendőr közeledett éppen, égő lámpával, ennek láttára, úgy tetszett nekem, megrezzent, s egyszeriben nekiiramodott a kapu felé.

Ezek a részletek, megvallom, kellemetlenül érintettek, s amíg a rendelő erős fényébe nem értem vele, kezemet a revolveren tartottam. Itt végre jól szemügyre vehettem. Még sohasem láttam, annyi bizonyos. Kicsi volt, mint mondottam, amellett megdöbbentett bántó arckifejezése, izmai nagy aktivitásának és alkata feltűnő gyengeségének különös keveredése, és – végül, de nem utolsó sorban –, az a furcsa, szubjektív kellemetlen érzés, amit közelléte okozott. Ez az érzés hasonlított kissé a kezdődő hidegleléshez, és a pulzus határozott lassulásával járt együtt. Akkor ezt ösztönszerű, egyéni undornak

gondoltam, és csak a szimptómák hevességén csodálkoztam, de azóta van már okom azt hinni, hogy ennek eredete mélyebben rejlik az ember természetében, és nemesebb mozgatója van a gyűlölségnél.

Ez az ember (aki így, belépésének percétől fogva, undorral vegyes kíváncsiságnak nevezhető érzést keltett bennem) úgy öltözködött, hogy az minden más, közönséges embert nevetségessé tett volna; ruhája tudniillik, bár értékes szövetből szabták, óriás nagy volt termetéhez képest. Nadrágja lötyögött lába szárán, és fel volt tűrve, hogy a földet ne érje; mellénye csípőn alul ért, kabátjának gallérja pedig üresen meredt a válla fölé. Különös, de ez a kacagtató maskara éppenséggel nem ingerelt nevetésre. Sőt ellenkezőleg – minthogy e velem szembenálló teremtés lényében volt valami rendellenesség és idomtalanság, valami megrázó, meglepő, felzaklató: ez az ellentmondás még mintha illett volna a többihez, megerősítette volna; úgy, hogy a természete és jelleme iránti érdeklődésemhez hozzájárult az eredetét, életét, sorsát, társadalmi helyzetét illető kíváncsiság.

E megfigyeléseket, bár leírásukhoz sok hely kell, néhány pillanat alatt tettem. Látogatómat titkos izgatottság gyötörte.

– Megkapta? – kiáltott fel. – Megkapta? – És türelmetlensége olyan élénk volt, hogy még karomra is tette kezét, és meg akart rázni.

Visszalöktem; érintésére jeges borzongás futott végig rajtam.

– Nono, uram – mondtam. – Elfelejti, hogy még nem is volt szerencsém megismerkedni önnel. Tessék, foglaljon helyet. – Magam jártam elöl jó példával, és leültem megszokott székemre, oly tökéletesen gyakorolva rendes betegfogadó modoromat, amennyire a késő óra, sajátos elfogultságom és a vendégemtől való iszonyodás engedte.

– Bocsánatot kérek, Lanyon doktor – felelte elég udvarias hangon. – Nagyon igaz, amit mond; türelmetlenségem nyakát szegte udvariasságomnak. Kollégája, Henry Jekyll doktor kérésére jöttem, valami fontos ügyben, és úgy? tudom... – itt megakadt, nyakára tette a kezét, és fegyelmezett viselkedése ellenére is láthattam, hogy idegroham közeledése ellen küszködik –, úgy tudom, hogy egy fiókot...

Nem tudtam tovább gyötörni látogatóm feszült várakozását – és talán a saját növekvő kíváncsiságomat sem.

– Itt van – mondtam, a fiókra mutatva, mely a padlón hevert, egy asztal mögött, még mindig vászonba burkolva. Odaugrott a fiókhoz. aztán megállt, szívére tette a kezét; hallottam, hogy fogai csikorognak, állkapcsa görcsös mozgásától, arca pedig olyan kísértetiessé vált, hogy életét is, eszét is féltettem.

– Szedje össze magát – mondottam.

Rettentő mosollyal fordult felém, aztán, mint egy kétségbeesett elhatározással, levette a vásznat a fiókról. A tartalmát megpillantva, hangosan felsóhajtott, olyan hihetetlen megkönnyebbüléssel, hogy én valósággal kővé meredtem a csudálkozástól. A következő pillanatban már tökéletesen fegyelmezett hangon kérdezte tőlem:

– Van egy mércés üvegje?

Valamelyes erőfeszítéssel keltem fel a helyemről, hogy odaadjam neki, amit kért.

Mosolygó fejbólintással köszönte meg, kimért néhány csöppet a vörös folyadékból, és hozzátöltötte az egyik port. A keverék, mely eleinte vöröses árnyalatú volt, a kristályok felolvadásával világosodni kezdett, hallhatóan pezsgett, és kis gőzfelhőket bocsátott ki. Hirtelen, ugyanabban a pillanatban megszűnt a forrás, és a keverék sötét bíborszínűvé változott, amiből valamivel lassabban ismét visszafakult vizeszölddé. Látogatóm, aki sóvár szemmel figyelte ezeket az átváltozásokat, mosolygott, letette az üveget az asztalra, aztán felém fordult, és kutatva nézett rám.

– És most – szólott –, intézzük el, ami még hátra van. Okos lesz? Hallgat rám? Megengedi, hogy kezembe vegyem ezt az üveget, és hagyjam el a házát további szófecsérlés nélkül? Vagy a kíváncsiság túlságosan uralkodik önön? Gondolkozzék, mielőtt válaszolna, mert úgy lesz, ahogy akarja. Ha úgy akarja: itt marad, ahogy volt, nem lesz sem gazdagabb, sem okosabb, hacsak a halálos szorongattatásban levő embernek tett szolgálat érzését nem tekintjük holmi lelki gazdagságfélének. Vagy pedig, ha inkább ezt választja, a tudás új birodalma, a hírnév és hatalom új útjai tárulnak ön elé, itt, ebben a szobában, ebben a pillanatban, s a szemét olyan csoda kápráztatja el, amely a Sátán hitetlenségét is megszédítené!

– Uram – mondottam, nyugalmat tettetve, amelytől pedig nagyon is távol álltam –, ön rejtvényekben beszél, és talán nem fog csodálkozni, ha azt mondom, hogy szavai nem nagyon győztek meg. De már túlságosan messze mentem a megmagyarázhatatlan szolgálatok útján, nem állhatok hát meg, amíg a dolog végét nem láttam.

– Jó – felelte látogatóm. – Lanyon, emlékezzék esküjére: ami történni fog, hivatásunk pecsétje alatt történik. És most ön, aki valósággal eggyéforrott a legkorlátoltabb materialista nézetekkel, ön, aki tagadta a transzcendentális orvostudomány értékét, ön, aki kigúnyolta az ön felett állókat: ide nézzen most!

Ajkához emelte az üveget, és egy hajtásra kiitta. Egy kiáltás következett; megszédült, tántorgott, megragadta az asztalt, és belekapaszkodott, szemét elborította a vér, nyitott szájjal lihegett – és szemem láttára történt valami változás... mintha feldagadt volna a teste –, az arca hirtelen elfeketedett, vonásai, úgy látszott, összefolynak, megváltoznak – és a

következő percben talpra ugrottam, és a falnak dőltem, karom felemelkedett, hogy megvédjem ettől a csudától, elmémen úrrá lett a rémület...

– Úristen! – kiáltottam fel, és egyre ezt ismételgettem: – Úristen! Úristen!... – Mert a szemem előtt, sápadtan, összetörve, félájultan, megélemedett tetszhalott módjára kapkodva... – ott állt... Henry Jekyll.

Amit a következő órában elbeszélt nekem – nem vagyok képes leírni. Láttam, amit láttam, hallottam, amit hallottam, s a lelkem belébetegedett; és mégis most, mikor az a látvány eltűnt már a szemem elől, kérdem magamtól, hogy elhiszem-e – és nem tudok erre megfelelni. Életem gyökerében megrázkódott; az álom elkerül, halálos rémület nehezedik rám a nap és az éj minden órájában; érzem, hogy napjaim meg vannak számlálva, és meg kell halnom, és mégis hitetlenül fogok meghalni. Ami azt az erkölcsi romlottságot illeti, melyet az az ember – bárha bűnbánó könnyek között – leleplezett előttem: arra még visszaemlékezni sem tudok mélységes borzalom nélkül. Csak egyet akarok mondani, Utterson s az (ha hajlandó hinni nekem), több az elégnél. Azt a teremtményt, aki azon az éjszakán beosont –, házamba, Jekyll tulajdon vallomása szerint Hyde néven ismerték, és országszerte hajszolták, mint Carew gyilkosát.

Hastie Lanyon

X. HENRY JEKYLL TELJES VALLOMÁSA

18...-ban születtem, gazdag családból, mellesleg kiváló tehetségekkel megáldva; természettől fogva iparkodó voltam, tiszteltem a jóságot és bölcsességet embertársaimban – és így, azt lehetett volna hinni, minden biztosíték megvan arra, hogy tiszteletre méltó és nagy jövőjű ember legyek. És valóban, legnagyobb hibám természetemnek bizonyos nyugtalan vidámsága volt – ami sok más embert boldoggá tesz, de én nehezen tudtam összeegyeztetni azzal az erős vágyammal, hogy magasan hordhassam a fejemet, és a közönségesnél komolyabban viselkedjem a nyilvánosság előtt. Ennek eredményeképpen eltitkoltam örömeimet, s mikor elértem a megfontolás éveit, s kezdtem körülnézni és meghatározni a világban való helyzetemet és haladásomat, már arra voltam ítélve, hogy kettős életet folytassak. Sok ember még ki is kürtölt volna olyan rendellenességeket, amilyenek az én lelkemet nyomták; de én fennkölt elveim magaslatáról szinte beteges szégyenérzettel néztem és rejtegettem ezeket. Így. hát inkább aspirációim erőszakos természete tett azzá, ami voltam, mintsem hibáimnak különös aljassága, ez választotta ketté bennem – talán mélyebb vágással, mint a legtöbb embernél – a jónak és rossznak ama területeit, amelyekre és amelyekből a kettős emberi természet feloszlik és összetevődik. Így állván a dolgok, kénytelen voltam mélyen és hosszan elgondolkodni az életnek e kemény törvényén, mely ott van a vallás gyökerénél, és legdúsabb kútforrása a nyomorúságnak. Tökéletes kétszínűségem ellenére sem voltam semmiképpen hipokrita; mind a két színem halálosan komoly volt; nem voltam jobban önmagam, mikor félrelökve az önmegtartóztatást a szégyenbe vetettem magam, mint akkor, mikor napfényben dolgoztam a tudomány előbbre vitelén, vagy a bánat és szenvedés enyhítésén. És úgy esett, hogy tudományos kutatásaim, melyek misztikus és transzcendentális irányban haladtak, világosságot derítettek a tagjaim között dúló örökös háború e tudatosságára. És így mindennap, értelmem mindkét oldaláról, az erkölcsiről és a szellemiről, mindinkább közeledtem ahhoz az igazsághoz, melynek részleges fölfedezése olyan rettenetes hajótörésbe vitt; hogy az ember igazában nem egy, hanem kettő. Kettő, mondom, mert tudásom nem halad túl ezen a ponton. Következnek majd mások? Mások, akik túlszárnyalnak engem; és megkockáztatom azt a feltevést, hogy az embert végül mint különféle, egymástól

elütő, független lények közösségét fogják megismerni. Én a magam részéről, saját életem természetéből kiindulva, csalhatatlanul haladtam egy irányba, de csak egy irányba. Az erkölcsi részen, és csak tulajdon személyemen ismertem fel az ember teljes, őseredeti kettősségét; láttam, hogy ha ama két természet közül, melyek öntudatom területén harcoltak, jogosan lehet is egyikre azt mondani, hogy az én vagyok... – csak azért lehet, mert alapjában véve mind a kettő én vagyok; és már régesrégen, még mielőtt tudományos felfedezéseim sorsa puszta lehetőségét is sejtette volna ilyen csodának, örömmel időztem, mintegy ébren álmodozva, ez elemek szétválasztásának gondolatánál. Úgy gondoltam, hogy ha mind a kettőt külön lényekbe lehetne elhelyezni, az élet minden elviselhetetlen oldalától megszabadulna; a rossz mehetne a maga útján, megszabadulva magasabban járó ikertestvérének törekvéseitől és szemrehányásaitól, a jó pedig szilárdan, biztosan járhatná felfelé ívelő ösvényét, örömét lelhetné jó tetteiben, és nem fenyegetné többet gyalázat és bűnhődés az idegen gonosz miatt. És emberiség átka volt, hogy ezek az egymástól különböző nyalábok úgy egymáshoz kötődtek – hogy a tudatosság gyötrelmes méhében örökké küzdeni kell e két tökéletesen ellentétes ikernek. Mi lenne hát, ha elválasztanák őket egymástól?

Ennyire jutottam gondolataimban, amikor, mint mondottam, erős fény kezdett áradni erre a tárgyra a laboratórium asztaláról.

Mélyebben belepillanthattam, mint eddig bárki is a látszólag oly szilárd testnek, mindannyiunk burkolatának reszkető anyagtalanságába, ködszerű változékonyságába. Úgy találtam, hogy bizonyos hatóerők képesek megrázni és letépni ezt a hús-ruhát, mint ahogy a szél szétlöki egy pavilon függönyeit. Két jó okból nem akarok mélyebben belebocsátkozni vallomásomnak e tudományos részébe. Először, mert meg kellett tanulnom, hogy életünk végzete és terhe mindörökre oda van kötve az ember vállához, s ha megkíséreljük ledobni onnét, annál nyomasztóbban, annál szörnyűbb súllyal esik vissza. Másodszor, mert, mint elbeszélésemből, sajnos nagyon világosan ki fog derülni – fölfedezéseim tökéletlenek voltak. Elég az hozzá; nemcsak azt ismertem fel, hogy természetadta testem puszta kisugárzása csupán a szellememet alkotó erők egynémelyikének, de sikerült egy olyan szert is összeállítanom, melynek segítségével ezeket az erőket meg lehet fosztani felsőbbségüktől, újabb alakot és arcot lehet tenni a régi helyébe – amely nem kevésbé természetes forma az előbbinél, mert lelkem alantasabb elemeinek kifejezése, azoknak bélyegét viseli magán.

Sokáig haboztam, mielőtt gyakorlatban kipróbáltam volna ezt az elméletet. Jól tudtam, hogy életemmel játszom, mert

minden olyan szer, mely ilyen erőszakosan korlátozza és megrendíti magát a személyiség székhelyét – egy szemernyi túladagolás, vagy a végrehajtás körül való legkisebb hiba esetén lerombolhatja azt az anyagtalan tabernákulumot, melyet én a segítségével meg akartam változtatni. De a páratlan és nagy jelentőségű fölfedezés kísértése végre is legyőzte az aggodalom sugallatát. Már régen elkészítettem a keveréket; egyszerre nagy mennyiséget szereztem be egy gyógyáru-nagykereskedéstől bizonyos fajta porból, mert kísérleteimből tudtam, hogy ez az egy alkotórész hiányzik még, s egy átkozott éjszakán összekevertem az elemeket, figyeltem, míg forrtak és füstölögtek az üvegben, s amint a forrás megszűnt, összeszedtem minden bátorságomat, és felhajtottam az italt.

Irtóztató kínok következtek erre: csontok csikorgása, halálos émelygés, és olyan lelki rémület, melynél nagyobb a születés vagy a halál órájában sem képzelhető. Aztán ezek a gyötrelmek gyorsan alábbhagytak, és én mintha csak nagy betegségből tértem volna magamhoz. Különös, leírhatatlan érzés fogott el, és éppen mert új volt, hihetetlenül édes. Testileg ifjabbnak, könnyebbnek, boldogabbnak éreztem magamat; amellett éreztem, hogy heves vakmerőség ébred fel bennem, hogy érzéki képek özöne kavarog a szemem előtt, mint a malomgát vize, hogy felszabadulok minden lekötöttség alól, hogy a lelkem ismeretlen – de nem ártatlan – szabadságra tett szert. Ez új élet első leheletétől kezdve tudtam, hogy rosszabb, tízszerte rosszabb lettem, rabszolgája eredendő rosszaságomnak; s ez a gondolat abban a pillanatban úgy megerősített, olyan gyönyörűséget szerzett, akár a bor. Kitártam karomat, ujjongva, ez új izgató érzéseken – s eközben vettem hirtelen észre, hogy a termetem megkisebbedett.

Akkor még nem volt tükör a szobámban; azt, amelyik most, írás közben, mellettem van, később hozattam, éppen az átváltozások miatt. Hajnalodott már. Akármilyen sötét volt is a hajnal, közeledett a napfölkelte, házam népe mélyen aludt, és én, reménységgel és diadallal telve, elhatároztam, hogy új alakomban elmerészkedem hálószobámig. Átmentem az udvaron, ahol még a csillagok néztek le rám – szinte azt gondoltam, csudálkoznak rajtam, az első ilyenfajta teremtésen, akit álomtalan őrködésük idején, megpillantottak, átlopózkodtam a folyosókon, mint valami idegen a tulajdon házamban, s a szobámba lépve, először pillantottam meg. Edward Hyde külsejét.

Elmélet alapján kell itt beszélnem? Nem azt mondom el, amit tudok, hanem azt, amit igen valószínűnek tartok. Természetem rosszabbik fele, melyet most felruháztam a külső megnyilvánulás képességével, kevésbé volt erős és fejlett, mint a jó, melyet levetettem. Továbbá eddigi életem folyamán, mely végeredményben mégiscsak kilenctizedrészt törekvő, erényes,

mértékletes élet volt, ez a rész sokkal kevésbé használódott, sokkal kevésbé fáradt ki. Ezért van, azt hiszem, hogy Edward Hyde annyival kisebb, vékonyabb és fiatalabb, mint Henry Jekyll. És ahogy a jóság ott ragyogott egyiknek egész lényén, úgy volt felírva szélesen, világosan a másiknak az arcán a rossz. Amellett a rossz (amiről most is azt kell hinnem, hogy halált hozó része az embernek) – az idomtalanság és felbomlás bélyegét nyomta erre a testre. És mégis, mikor a tükörben ránéztem erre a rút szörnyalakra, nem éreztem undort, sőt, inkább hirtelen fellobbanó rokonszenvet. Ez is én voltam. Természetesnek, emberinek találtam. Szememben elevenebb képét viselte a szellemnek, kifejezőbbnek, egyénibbnek látszott, mint az a tökéletlen és megoszlott külső, melyet eddig magaménak tekintettem. És ennyiben kétségtelenül igazam is volt. Megfigyeltem, hogy mikor Edward Hyde képét viseltem, aki csak megismert; látható testi undort érzett irántam. Ez, szerintem, azért történt, mert minden emberi lény jóból és rosszból van összekeverve: Edward Hyde pedig egyes-egyedül az egész emberiség sorában – a színtiszta rossz volt.

Csak egy percet időztem a tükör előtt, hátra volt még a második döntő kísérlet, ki kellett próbálni, hogy helyrehozhatatlanul elvesztettem-e régi énemet, és menekülnöm kell-e ebből a házból, mely nem az enyém többé. Visszafutottam dolgozószobámba, újra elkészítettem és felhajtottam az italt, újra végigszenvedtem a felbomlás gyötrelmeit és újra magamhoz tértem – Henry Jekyll jellemével, termetével és arcával.

Ezen az éjszakán jutottam a végzetes válaszútra. Ha nemesebb szellemben közeledem felfedezésemhez, ha nagylelkű vagy kegyes szándék hatására kockáztatom meg a kísérletet, minden másképpen történik – s a halál és születés e gyötrelmeiből nem ördög, de angyal képében kerülök ki. A szernek nem volt megkülönböztető hatása; nem volt az sem ördögi, sem isteni; egyszerűen felnyitotta hajlamaim börtönének ajtaját, és ami odabent volt, kitódult. Ebben az időben az erényem szunnyadt; a bennem levő rossz, a becsvágytól sarkallva, fürgén és gyorsan ragadta meg az alkalmat – s mindebből Edward Hyde származott. És így, noha most két jellemem és két külső megjelenésem volt, az egyik egészen rossz volt, de a másik még mindig a régi Henry Jekyll, az az ellentétekből álló keverék, melynek újjáalakításáról és megjavításáról már régen lemondtam. A fejlődés tehát egészen a rossz felé irányult.

Ez időben még nem győztem le a száraz tudós élet iránt érzett ellenszenvemet. Szerettem még néha vígan lenni, és mivel mulatságaim (enyhén szólva is) méltatlanok voltak hozzám, és mert nemcsak jól ismert és köztiszteletben álló ember voltam, de az idő is lassan eljárt felettem, ez a kettős életmód napról napra kellemetlenebbé vált. Erről az oldalról kísértett meg új

hatalmam, míg csak rabszolgája nem lettem, csak fel kellett hajtanom azt az italt, s egyszerre levetettem az ismert tudós testét, és vastag köpenyeg gyanánt magamra öltöttem az Edward Hyde-ét. Mosolyogtam a gondolaton; akkor humorosnak találtam, s a legalaposabb gonddal végeztem előkészületeimet. Megvettem és berendeztem azt a Soho-beli házat, amelyben Hyde-ot kereste a rendőrség. Házvezetőnőnek olyan teremtést fogadtam, akiről tudtam, hogy hallgatag, és nem akadékoskodik. Másrészt tudtára adtam a cselédségemnek, hogy egy Hyde nevű úr, akit leírtam nekik, ezentúl szabadon rendelkezik a téren levő házamban, s hogy minden balesetnek elejét vegyem, ismertettem magamat második alakomban. Aztán megírtam azt a végrendeletet, melyet ön annyiszor gáncsolt; úgy, hogy bármi történnék is velem Henry Jekyll személyében, mint Edward Hyde anyagi veszteség nélkül léphessek tulajdon örökömbe. És így – hitem szerint – minden oldalról felvértezve, elkezdtem hasznot húzni helyzetem különös védettségéből.

Az emberek régen bérgyilkosokat fogadtak, hogy másra hárítsák bűneiket, saját személyük és jó hírük pedig bántatlan maradjon. Én voltam az első ember, aki a gyönyörűségeit rakta át más vállára. Én voltam az első, aki a világ szeme előtt a veleszületett tisztesség súlyát cipelte, de egy pillanat alatt, iskolásgyerek módjára, ledobálta magáról és fejest ugrott a szabadság tengerébe. Csakhogy az én biztonságom tökéletes volt ebben a láthatatlan köpönyegben. Gondolja meg: még csak a világon sem voltam! Ha csak a laboratórium ajtajáig menekülhetek, és egy-két percem van, hogy összekeverjem és felhajtsam azt a mindig rendelkezésre álló italt: Edward Hyde, akármit követett légyen is el, eltűnt, mint lélegzet a tükör üvegéről; helyében nyugodtan otthon üldögél, a lámpát gyújtja meg éppen dolgozószobájában, és joggal nevethet ki minden gyanúsítást – Henry Jekyll.

Azok a gyönyörűségek, amiknek ál-alakomban utánavetettem magamat, méltatlanok voltak hozzám: ennél erősebb szót nemigen érdemelnek. De Edward Hyde kezében hamarosan szörnyűvé váltak. Kirándulásaimról visszatérve gyakran mélységesen csudálkoztam második énem aljasságán. Ez a benső barát, akit tulajdon lelkemből hívtam elő, és útjára engedtem, hogy cselekedjék kedve szerint: természettől fogva gonosz és. hitvány volt; minden tettének, gondolatának középpontja önmaga: vadállati mohósággal szürcsölte a gyönyört mások rettentő kínjaiból; könyörtelen volt, mint egy kőszobor. Henry Jekyll néha elszörnyedve állt Edward Hyde tettei előtt, de ez a helyzet fittyet hányt minden törvénynek, és orvul lerázta magáról a lelkiismeret szorongató karjait. Végre is csak Hyde, egyedül Hyde volt felelős. Jekyll nem lett rosszabb, jó tulajdonságait látszólag csorbítatlanul kapta vissza mindig, sőt,

ha csak lehetséges volt, sietett jóvá tenni Hyde bűneit. Így aztán békésen szunnyadt a lelkiismerete.

Nem akarok részletesen számot adni minden aljasságról, melyet ilyen módon elősegítettem (mert azt még most is alig merném határozottan állítani, hogy magam követtem el). Csak az intő jeleket és az egymást követő lépéseket sorolom fel, melyekkel büntetésem közeledett. Történt egy olyan baleset, amelyet – minthogy neki járt következménnyel – éppen csak megemlítek. Egy gyermekkel való kegyetlenkedésem fölkeltette egy arrajárónak haragját, akit másnap mint az ön rokonát ismertem meg; csatlakozott hozzá az orvos és a gyermek családja; voltak percek, mikor az életemet kellett féltenem; végül, hogy nagyon is jogos haragjukat lecsendesítsem, Edward Hyde kénytelen volt a kapuhoz vezetni őket, és kezükbe adni egy – Henry Jekyll aláírású csekket. De ezt a veszélyt azontúl könnyű volt elkerülni: számlát nyitottam egy másik banknál magának Edward Hyde-nek a nevére, és mikor – írásomat hátrafelé döntve – névaláírást is adtam másik énemnek, azt hittem, hogy most már fölébe kerekedtem a végzet hatalmának.

Vagy két hónappal Sir Danvers meggyilkolása előtt, szokott kalandjaim után jártam, későn értem haza, és másnap kissé különös érzéssel ébredtem. Hiába néztem körül, hiába láttam a téren lévő házam szobájának tisztes berendezését, nagy méretét, hiába ismertem meg az ágy függönyének mintáját és a mahagónikeret rajzát, valami mégis azt erősítgette bennem, hogy nem vagyok ott, ahol vagyok, hogy nem ott ébredtem fel, ahol gondolom, hanem abban a Soho-beli kis szobában, ahol Edward Hyde alakjában szoktam aludni. Mosolyogtam önmagamon, és – pszichológusi szokásom szerint – lustán boncolgatni kezdtem ennek az érzésnek elemeit, s eközben néha-néha újra elszenderültem. Így folyt ez egy ideig, mikor – egy éberebb pillanatomban – tekintetem a kezemre esett. Nos, Henry Jekyll keze (mint ön gyakran jegyezte meg) egészen foglalkozásomhoz illő volt, alakra, nagyságra is nagy, erős, ápolt és fehér. De az a kéz, melyet most elég világosan láttam a sárga, ködös londoni fényben, amint félig behajlított ujjakkal nyugodott a takarón – az a kéz sovány, inas, csontos volt, szürkésen sápadt, és sötét szőr borította. Edward Hyde keze volt.

Vagy fél percig bámulhattam rá, bamba csodálkozásba merülve, csak akkor ébredt fel lelkemben a rémület, oly hirtelen és kábítóan, mintha harsonák szólaltak volna meg: kiugrottam ágyamból, és a tükörhöz rohantam. Attól, amit láttam, jéggé fagyott a vérem. Igen, lefeküdtem mint Henry Jekyll, és felébredtem mint Edward Hyde. „Mi ennek a magyarázata?” – kérdeztem magamtól, aztán, újabb borzalommal: „Mi az orvossága?” Délelőtt volt már, a cselédek ébren: minden szerem a dolgozószobában – hosszú út két lépcsőn le, végig a hátsó

folyosón, keresztül a nyitott udvaron és a boncolótermen – ez iszonyú rettegéssel töltött el. Igaz, eltakarhattam volna arcomat, de mit ért ez, mikor a termetem változását nem tudtam elrejteni? Aztán, végtelenül kellemes megnyugvással, eszembe jutott, hogy a cselédeim megszokták már második énem szabad járás-kelését. Gyorsan felöltöztem, ahogy lehetett, a magam termetére szabott ruhába: hamar átvágtam a házon, ahol Bradshaw nagyot bámult és visszahúzódott, Mr. Hyde-ot pillantva meg ilyen órában és ilyen öltözetben: tíz perc múlva pedig Jekyll doktor visszatért tulajdon alakjában, és leült, sötét arccal, hogy úgy tegyen, mintha reggeliznék.

Az étvágyam valóban nem volt valami nagy. Ez a megmagyarázhatatlan eset, előző kísérletem fordítottja, mintha csak ama babyloni falon megjelent ujj módjára ítéletem betűit írta volna le: és kettős életem célját, lehetőségeit komolyabban kezdtem fontolóra venni, mint valaha. Énemnek az a része, melyet hatalmamban volt külön életre hívni, utóbbi időben sokat mozgott, táplálkozott, észrevettem, hogy Edward Hyde termete növekedett, és hogy – míg ezt az alakot viseltem – erősebben érzem vérem lüktetését, és lassankint megsejtettem azt a veszélyt, hogy ha ez sokáig így tart még, természetem egyensúlya mindörökre megbomlik, az akaratomtól függő átváltozásoknak vége, és Edward Hyde jelleme visszavonhatatlanul az enyémmé válik. A szer hatása nem volt mindig egyforma. Egyszer – ennek az életmódnak a legelején – tökéletesen cserbenhagyott, később is akárhányszor meg kellett kétszereznem, sőt egy ízben – életem kockáztatásával – háromszoroznom az adagot: és eddig még csak ez a ritka bizonytalanság borított árnyékot elégedettségemre. Hanem most, ennek az esetnek a világánál, meg kellett látnom, hogy ha eleinte Jekyll testének eltüntetése volt a nehézség – ez a nehézség utóbb fokozatosan, de határozottan, a másik oldalra tolódik. Úgy látszott, minden arra vall, hogy lassan elvesztem hatalmamat eredeti és jobbik énem fölött, és hogy eggyéolvadott a másikkal, a rosszabbikkal.

Éreztem, hogy választanom kell kettő között. Két természetemnek közös volt az emlékezőtehetsége, de minden más tulajdonság egyenlőtlenül oszlott meg köztük. Jekyll, a kettő összetétele, (holmi érzékeny lelkifurdalással, hol mohó vággyal tervezgette és maga is élvezte Hyde gyönyörűségeit és kalandjait, de Hyde közönyös volt Jekyll iránt, vagy csak úgy emlékezett rá, mint a hegyi bandita a barlangra, ahová üldözői elől menekül. Jekyllben több lakozott az atya érdeklődésétől, Hyde-ben több a fiú közönyénél. Jekyllel kötni össze a sorsomat: az annyit jelentett volna, mint meghalni egy sereg olyan vágy számára, melyeket sokáig elnéztem önmagamnak, és utóbbi időben nagy mohósággal elégítettem ki. Ha pedig Hyde-del kötöm össze, akkor meghalok, ezernyi érdek és törekvés számára, s egyszerre és mindörökre megvetett, gyűlölt emberré

válok. A vásár talán egyenlőtlennek látszik, de egyéb megfontolást is kellett még mérlegre vetni: mert míg Jekyll kínosan gyötrődött volna a megtartóztatás tüzében, Hyde még csak tudatára sem ébredt volna mindannak, amit elvesztett. Noha az én körülményeim különösek voltak, ennek a vitának az érvei olyan régiek és mindennapiak, mint maga az emberiség, nagyrészt ugyanezek a kísértések és aggodalmak vetik el a kockát mindegyik megkörnyékezett és reszkető bűnös lelkében – és velem is az történt, ami embertársaim nagy többségével: a jobbik részt választottam, és gyöngének találtattam arra, hogy kitartsak mellette.

Igen, az öregedő kielégítetlen doktort választottam, akit körülvesznek barátai, s aki tisztes reménységeket táplál: elszántan búcsút mondtam a szabadságnak, a viszonylagos fiatalságnak, a könnyű lépteknek, a lüktető vérnek s a titkos gyönyörűségeknek, amiket Hyde alakjában élveztem. Lehet, hogy a választás nem volt teljes és végleges – mert sem a sohobeli házon nem adtam túl, sem Edward Hyde ruháit nem semmisítettem meg, hanem ott tartottam dolgozószobámban. Mindamellett két hónapig hű maradtam elhatározásomhoz: két hónapon át olyan szigorú életet éltem, mint soha azelőtt, s élveztem a nyugodt lelkiismeret jutalmazását. De az idő lassan elhomályosította rémületem termékét, a lelkiismeret dicső szava túlságosan magától értetődővé vált; vajúdó fájdalmak, erős vágyak gyötörtek, mintha csak Hyde küzdött volna szabadságáért – és végül, az erkölcsi gyengeség egy pillanatában, újra megkevertem és felhajtottam az átalakított italt.

Ha iszákos ember gondolkozik a szenvedélyén, nem hiszem, hogy ötszáz eset közül egyben is törődnék a veszéllyel, melybe állati, fizikai érzéketlensége sodorja; én se törődtem eléggé – bármily soká fontolgattam is a helyzetemet – Edward Hyde jellemének fő vonásaival, a tökéletes erkölcsi érzéketlenséggel, és a gonoszra való őrült készséggel. Pedig ezek révén ért el a büntetés. A bennem rejlő ördög nagyon soká volt kalitkába zárva, és most bömbölve tört ki. Már az ital felhörpintésének pillanatában sokkal féktelenebb, erősebb hajlandóságot éreztem a rosszra. Azt hiszem, ez keltette föl lelkemben a türelmetlenségnek azt a viharát, amellyel szerencsétlen áldozatom udvariaskodását hallgattam; most kijelentem végül, Istenemre, hogy lelkileg egészséges ember nem lett volna képes arra a bűnre, ilyen semmiség miatt, s hogy nem ütöttem beszámíthatóbb elmével, mint aminővel a beteg gyerek összetör egy játékot. Csakhogy én akarattal fosztottam meg magamat azoktól az egyensúlyozó ösztönöktől, melyeknek segítségével a legrosszabb ember is bizonyos fokig szilárd marad a kísértés közepette, s az én esetemben a legenyhébb kísértés is egyértelmű volt az elbukással.

A pokol szelleme egyszerre felébredt, és tombolni kezdett bennem. Valóságos örömmel ütöttem a mozdulatlan testet, gyönyörűséget érezve minden ütésnél, s csak amikor már belefáradtam, akkor dermesztette meg hideg rémület a szívemet, őrjöngésem tetőpontján. A köd eloszlott; tudtam, hogy eljátszottam az életemet; és elfutottam a bűntett helyéről, boldogan reszketve, kielégített és felkorbácsolt gonosz ösztönökkel, felfokozott élnivágyással. A sohobeli házba rohantam és, hogy kétszeresen is biztonságban legyek, megsemmisítettem az irataimat; aztán kimentem a. lámpafényes utcára, ugyanabban a megoszlott lelki extázisban, örvendve bűnömön, vígan tervezve újabbakat, de mégis sietve, óvatosan fülelve, hogy nem hallom-e a bosszúálló lépéseit. Hyde dudorászva keverte meg az átalakító italt, és áldozata egészségére hörpintette ki. De még el sem ültek az átalakulás görcsei Henry Jekyll már a hála és bűnbánat omló könnyei közt hullott térdre, és emelte összekulcsolt kezét Isten felé. Az önmagam iránt tanúsított elnézés fátyla tetőtől talpig leszakadt rólam, teljes egészében láttam életemet: végiggondoltam gyermekkoromat, amikor még atyám kézenfogva vezetett; orvosi pályám önzetlen fáradozásait – hogy újra, meg újra visszatérjek az este szörnyűségeihez, mindig egyformán érezve az egésznek lehetetlen voltát. Hangosan tudtam volna üvölteni, imával próbáltam visszaverni a borzalmas képek és hangok áradatát, melyekkel az emlékezet nekem támadt, s e rohamok közt aljasságom rút képe meredt lelki szemeim elé. Mikor a lelkiismeret furdalásának hevessége alábbhagyott, öröm váltotta föl. Jövendő viselkedésem problémája megoldódott. Hyde mostantól fogva lehetetlenné vált; akár akarom, akár nem, ~ most már jobbik énemre kell szorítkoznom – és, ó, hogy megörültem erre a gondolatra! Milyen eltökélt alázatossággal fogadtam el újra a természetes élet korlátait! Milyen őszinte lemondással zártam be azt az ajtót, melyen eddig annyit jöttem-mentem; hogy tapostam el a kulcsát a cipőm sarkával!

Másnap híre jött, hogy a gyilkosságot fölfedezték, hogy Hyde bűnössége köztudomású, s hogy az áldozat közbecsülésnek örvendő férfiú volt. Nemcsak bűnt követtem el, hanem tragikus őrültséget. Azt hiszem, örültem ennek a hírnek; azt hiszem, örültem, hogy jobb ösztöneimet ilyen módon gyámolítja és őrzi a vérpadtól való félelem. Jekyll volt most a mentsváram; ha Hyde csak egy pillanatra is előbukkan, minden ember keze kinyúlik, hogy megragadja és leüsse.

Elhatároztam, hogy jövendő viselkedésemmel jóváteszem a múltat, és nyugodtam elmondhatom, hogy ez az elhatározásom sok jótettet eredményezett. Ön is tudja, milyen komolyan dolgoztam ez esztendő utolsó hónapjaiban, hogy minél több szenvedést enyhítsek; tudja, hogy sokat tettem másokért, s hogy napjaim nyugodtan, szinte boldogan teltek. Igazán nem is

mondhatnám, hogy terhesnek éreztem ezt a jótékony. és ártatlan életet: ellenkezőleg, azt hiszem, napról napra tökéletesebben élveztem, de még mindig nem szabadulhattam végcéljaim kettősségétől, s amint bűnbánatom alábbhagyott, aljasabbik részem, amelynek oly soká elnéztem mindent, amelyet oly rövid idő óta tartottam láncon, szabadságért kezdett üvölteni. Nem mintha álmodtam volna is arról, hogy Hyde-ot feltámasszam; ennek puszta gondolata is az őrjöngésig felizgatott; nem tulajdon személyemben fogott el újra a kísértés, hogy csúfot űzzek lelkiismeretemből, és mint közönséges, titkos bűnöző bukjam el végül a kísértés támadásai alatt.

Mindennek vége szakad valamikor; minden mérték betelik végül, s ez a rosszabbik részemhez való rövid leereszkedés végképpen felborította lelkem egyensúlyát. És mégsem ijedtem meg; a bukás természetesnek látszott, mintegy visszatérésnek abba az időbe, amikor még nem tettem meg a fölfedezésemet. Szép, tiszta januári nap volt; olvadástól nedves a föld, de felhőtlen az ég; a Regents-Park csupa téli csiripelés és édes tavaszi illat. A nap fényében sütkéreztem egy padon; a bennem lakó állat kérődzött emlékein, a lelkem szunnyadozott, penitenciát ígért későbbre, de nem sok hajlandóságot érzett arra, hogy rögtön belékezdjen. Mindent megfontolva, úgy gondoltam, én is csak olyan vagyok, mint a többi ember, aztán elmosolyodtam, összehasonlítva magamat másokkal, összehasonlítva az én tevékeny jóakaratomat az ő közönyösségük lusta kegyetlenségével. És még ennek a kevély gondolatnak a pillanatában valami szédülés, rettentő émelygés, halálos remegés fogott el. Aztán mindez elmúlt, és csak kábultság maradt a nyomában; majd a kábulatból magamhoz térve észrevettem, hogy gondolkodásom hevesebb; merészebb vagyok, ki merem hívni a veszedelmet, minden kötelességérzet alól felszabadultam. Végignéztem magamon; a ruha esetlenül lógott összezsugorodott tagjaimon, a térdemen nyugvó kéz ínas és szőrös volt. Ismét Edward Hyde-dá lettem. Egy pillanattal előbb még köztiszteletben álló, gazdag, kedvelt ember voltam; odahaza várt a terített asztal – most űzött, hajszolt vadállat, otthontalan, közismert gyilkos, gályára való bűnös.

Az eszem megingott, de nem hagyott egészen cserben. Nemegyszer vettem észre, hogy második alakomban képességeim kifinomodtak, szellemem ruganyosabbá lett, így történt, hogy ahol Jekyll talán összeroskadt volna, Hyde feltalálta magát. A szereim dolgozószobám egyik szekrényében vannak; hogy jutok hozzájuk? Ezt a problémát tűztem magam elé, homlokomat tenyerembe rejtve. A laboratórium ajtaját bezártam. Ha a házon át próbálnék bejutni, tulajdon cselédeim jelentenének fel. Tudtam, hogy más kezével kell dolgoznom, és Lanyonra gondoltam. Hogyan jutok hozzá? Hogy tudom rávenni? Feltéve, hogy az utcán nem fognak el, hogy kerülhetek a szeme elé? És

hogy vegyem rá én, az ismeretlen és ellenszenves látogató, a híres doktort, hogy kirabolja kollégája, Jekyll doktor dolgozószobáját? Aztán eszembe jutott, hogy eredeti lényemből megmaradt egy dolog; a kezem írása. És amint ez a szikra megvillant agyamban, elejétől végig világosan láttam, milyen utat-módot kell követnem.

Amennyire lehetett, rendbe szedtem ruhámat, s egy arra járó bérkocsit odaszólítva, egy Portland Street-i szállóba vitettem magamat, amelynek véletlenül emlékeztem a nevére. Külsőm láttára (amely valóban elég kacagtató volt, akármilyen tragikus végzetet takart is az a ruha), a kocsis nem tudta elrejteni jókedvét. Ördögi dühvel vicsorítottam rá a fogamat, s a mosoly gyorsan elmúlt az ajkáról, szerencséjére s még inkább az enyémre, mert a következő pillanatban bizonyosan ledobtam volna a bakról. A fogadóba belépve, olyan sötéten néztem körül, hogy a személyzet reszketett; egy pillantást sem váltottak jelenlétemben, hanem alázatosan fogadták parancsaimat, külön szobába vezettek; és írószert raktak elém. Az életveszélyben forgó Hyde új teremtés volt számomra; szokatlan düh fogta el, a gyilkoláshoz járt közel, vágyakozott, hogy kínt okozzon. De az eszét mégis megőrizte, nagy akaraterővel fékezte meg dühét; megfogalmazta két fontos levelét, egyiket Lanyonnak, a másikat Poole-nak, és hogy bizonyosan feladják, ajánlva küldte el.

Ezek után egész nap ott ült a külön szobában, a tűz mellett körmét rágva; ott is vacsorázott, egyedül rettegésével, és tekintetével szemmel láthatóan megfélemlítette a pincért. Mikor aztán sötét éjszaka lett, elhajtatott ismét egy zárt kocsiban, és összevissza kalandozott a város utcáin. Kalandozott, mondom, nem, tudok első személyben beszélni róla. E pokolfajzatjában nem volt semmi emberi, nem élt benne egyéb csak félelem és gyűlölet. És mikor végre attól tartván, hogy a kocsis gyanút fog, elküldte a kocsit, és gyalog merészkedett az éjszakai járókelők közé, rá nem illő ruhában, kihívva a közfeltűnést – ez a két aljas szenvedély dühöngött benne vihar gyanánt. Gyorsan járt, félelemtől űzve; magában beszélt, a legelhagyottabb sikátorokon surrant keresztül. számlálgatta a perceket, melyek még éjféltől elválasztják. Egyszer megszólította egy asszony; azt hiszem, gyufát árult. Arcul ütötte; az asszony elfutott.

Mikor Lanyonnál magamhoz tértem, öreg barátom rémülete talán hatott rám egy kissé; nem tudom; ez mindenesetre csak egy csöpp volt annak a borzalomnak a tengerében, mellyel az elmúlt órákra visszatekintettem. Megváltoztam. Most már nem a gályára jutástól féltem, hanem attól, hogy ismét Hyde-dá leszek. Lanyon elítélő szavait félálomban hallgattam; félálomban jutottam el tulajdon házamba és feküdtem le. A nap fáradalmai után oly zsibbasztó, mély álomba merültem, hogy azt még a gyötrő lázálmok sem tudták elverni. Reggel összetörve, meggyengülve és mégis

felfrissülve ébredtem fel. Még mindig gyűlöltem a bennem alvó szörnyeteget, féltem tőle, és természetesen nem felejtettem el az előző nap rettentő veszélyeit; de ismét otthon voltam, tulajdon házamban, orvosságaim közelében; s a megmenekülésemért való háládatosság olyan fénnyel ragyogott a lelkemben, hogy szinte vetekedett a remény sugárzásával.

Könnyedén haladtam át az udvaron reggeli után, gyönyörűséggel szürcsöltem a hideg levegőt, mikor egyszerre ismét elfogott az a leírhatatlan érzés, amely az átváltozás közeledtét jelezte; csak annyi időm volt, hogy dolgozószobám mentsvárába meneküljek, és máris Hyde szenvedélyeitől dühöngtem és reszkettem. Ez alkalommal kettős adagot vettem be, hogy újra önmagammá váljak – és sajnos, hat óra múlva, amint búsan ültem, a tűzbe bámulva, a kínok visszatértek, és a szert újra használnom kellett. Röviden: ettől a naptól kezdve csak nagy erőfeszítéssel, például testgyakorlással, és csak a szer közvetlen hatása alatt tudtam Jekyll külsejét megtartani. A nap és az éj minden órájában el foghatott figyelmeztető borzongás, és különösen ha aludtam, vagy csak egy pillanatra is elszundikáltam a székemben, mindig mint Hyde ébredtem fel. A folytonosan fölöttem lebegő végzet okozta idegfeszültség s az álmatlanság, melyre magamat kényszerítettem, tulajdonképpeni énemet sorvadó, láztól emésztett teremtéssé változtatta, amely testben-lélekben egyaránt legyöngült, s amelyet csak egy gondolat foglalkoztatott: a másik éntől való rettegés. De mikor elaludtam, vagy az orvosság hatása megszűnt, szinte átmenet nélkül fogtak el (mert az átalakulás gyötrelme napról napra enyhült) rémképekkel teli látomások; lelkemben forrott az oktalan gyűlölet, s a testem mintha nem lett volna elég erős, hogy magában tartsa az élet tomboló energiáit. Hyde hatalma nőni látszott Jekyll gyöngülésével. És a gyűlölet, mely elválasztotta őket egymástól, most kétségtelenül egyenlő volt mind a két részen. Jekyllben az élet ösztöne dolgozott. Most látta már tökéletes idétlenségét annak a teremtménynek, amely osztozott vele az öntudat bizonyos jelenségeiben, s amely együtt fog meghalni vele: s e közösség kötelékében (mely főbb oka volt kétségbeesésének) – úgy gondolkozott Hyde-ról, minden életenergiája ellenére, mint valami nemcsak pokoli, de szervetlen dologról. Ez izgatta fel: hogy ez a pokolsár hangot adott, kiáltozott, hogy ez az alaktalan köd mozgott és vétkezett, hogy az, ami halott, aminek nincs alakja, bitorolhatja az élet működéseit. Aztán meg, hogy ez a feltámadó rémség szorosabban össze van kötve vele, mint egy feleség, közelebb van, mint a tulajdon szeme; ott rejtőzik a húsában, hallja a mormogását, érzi, amint küszködik, hogy megszülessék, s a gyöngeség minden órájában, az álom óvatlanságában ellene támad, és kidobja az életből. Hyde-nak Jekyll iránt érzett gyűlölete más természetű volt. Az akasztófától való félelme folyvást arra kényszerítette,

hogy ideiglenes öngyilkosságot kövessen el; és visszatérjen alárendelt helyzetébe, rész legyen egész személyiség helyett; de átkozta a kényszerűséget, átkozta a Jekyllen úrrá lett csüggedést, és bosszantotta, hogy az rossz szemmel nézi őt. Ezért követte el majomhoz méltó csínyeit ellenem, tulajdon kezem írásával szentségtörő széljegyzeteket firkálva könyveimbe, elégetve atyám leveleit, elpusztítva az arcképét; és ha a haláltól nem fél úgy, régen tönkretette volna magát, hogy engem magával rántson a romlásba. De csodálatos módon szereti az életét, sőt mi több, én, akit rosszullét fog el, s egész valómban reszketek Hyde gondolatára is – ha eszembe idézem, milyen aljas és szenvedélyes ez a ragaszkodás, ha meggondolom, mennyire retteg attól a hatalmamtól, hogy öngyilkosságommal elpusztíthatom – képes vagyok szánakozni rajta.

Hiábavaló volna, s az idő ijesztő múlása is megakadályozni abban, hogy folytassam ezt a leírást; elég annyi, s a megszokás még ezekkel szemben is – nem, nem béketűrővé, hanem bizonyos mértékig közönyössé tehetett volna, a kétségbeesés belenyugvását adhatta volna, hogy soha senki ilyen kínokat nem szenvedett, és a büntetésem esztendőkön át folytatódhatott volna, a most legutóbb bekövetkezett baj nélkül, amely végképpen megfosztott tulajdon külsőmtől és természetemtől. Ama bizonyos sóból való készletem, melyet az első kísérlet óta nem újítottam meg, fogyni kezdett. Új anyagért küldtem, és megkevertem az italt; a forrás bekövetkezett, az első színváltozás szintén, a második nem; kiittam, nem hatott. Majd megtudja Poole-tól, hogy kutattam végig egész Londont; mindhiába, és most már szentül hiszem, hogy az első szállítmány nem volt tiszta, s az ismeretlen, hozzájáruló anyag tette hatékonnyá az italt.

Körülbelül egy hét telt el, s ezt a vallomást most a régi por utolsó maradványának hatása alatt fejezem be. Utoljára történik hát, és nagyon rövid időre az a csodaszerű jelenség, hogy Henry Jekyll saját gondolatait gondolhatja, s a tükörben saját – szomorúan megváltozott – arcát láthatja. Nem is halaszthatom soká írásom befejezését, mert hogy elbeszélésemet eddig is meg tudtam óvni az elpusztítástól, nagy óvatosság és nagy szerencse együttes eredménye. Ha az átváltozás vajúdása írás közben fog, el, Hyde darabokra tépi, de ha valamelyes idő eltelik azután, hogy félretettem, csudálatos önzése és a pillanathoz való alkalmazkodása valószínűleg ismét megmenti ezt az írást az ő majomszerű gonoszkodásának következményeitől. A mindkettőnket fenyegető végzet már megváltoztatta és meggörnyesztette őt is. Félóra múlva, mikor újra és örökre átváltozom azzá a gyűlölt lénnyé, tudom, hogyan ülök majd reszketve, sírva a székemben, vagy hogyan lépkedek, feszülten, a rémület tetőpontján hallgatózva, fel s alá ebben a szobában, utolsó földi menedékemben, s összerezzenek minden fenyegető

hangra. Vérpadon fog-e Hyde meghalni? Vagy lesz annyi bátorsága, hogy megváltsa magát az utolsó pillanatban? Tudja Isten; én nem törődöm vele; ez az én halálom igazi órája, s ami ezután következik, másra tartozik, nem reám. Most tehát, amikor leteszem a tollat, és lepecsételem vallomásomat, a boldogtalan Henry Jekyll életét is befejezem.